

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ՍՈՒՐԲ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՒՅՑ

Նախաբան

Պատարագը սքանչելի և փրկագործ խորհուրդ է հաղորդության մեր Տիրոջ և Փրկչի Հիսուս Քրիստոսի անմահացուցիչ մարմնի և արյան, որը եկեղեցու պաշտոնյաների միջոցով սրբագործվելով նվիրվում է Հայր Աստծուն հաղորդության արժանացածների մեղքերի քավության ու թողության համար:

Հաղորդություն է կոչվում քանի որ սրանով մենք միանում ենք նրա հետ, իսկ Նա՝ մեր: Հաղորդության ժամանակ քահանան ձեռքով շոշափում է անշոշափելին, իսկ մենք շրթունքներով համբուրում ենք Տիրոջը (Սղմ. 2.12) և բերանով ճաշակում բոլորիս կերակրողին և ընդունում Նրան մեր սրտում ու հոգիով միանում Նրա հետ:

Նրանք ովքեր արժանիորեն ճաշակում են երկնային հացը, որը տրվում է Կյանքի աղբյուրից և ըմպում են անմահացուցիչ արյունը Կենդանի Աստծո, ճանաչում են որ Տերը քաղցր է:

Սուրբ Պատարագի խորհուրդը հաստատեց Հիսուս Քրիստոսը Իր մատնության երեկոյի ընթացքում, կամ որ նույն է Ավագ Հինգշաբթի օրը: Որը նախ հիշատակն է կամավոր չարչարանքների և փրկագործ խաչելության մեր Տիրոջ և Փրկչի Հիսուս Քրիստոսի:

Երկրորդ՝ սա նաև մեր Տիրոջ և Փրկչի Հիսուս Քրիստոսի մարմնի և արյան երկրպագությունն է: Նա բաշխելով Իր մարմինը և արյունը Նոր Ուխտ սահմանեց:

Երրորդ՝ սա նաև հաղորդություն է սրբության հետ, և սրանով մենք սրբվում ենք:

Չորրորդ՝ այս խորհուրդը պարզ է մեզ երկնքից որպես կյանքի հաց:

Սուրբ Խորհուրդը ներգործում է արժանավորապես հաղորդվածների վրա և նրան շնորհում հավիտենական կյանք, ըստ այն խոսքի. **«Ով ուտի Իմ մարմինը և ըմպի Իմ արյունը հավիտենական կյանք կունենա»** (Հովհ 6. 55):

Երկրորդ՝ ներգործում է սրտի և հոգու վրա և շնորհում մեղքերի քավություն և թողություն. **«Սա է Նոր ուխտի Իմ արյունը որ հեղվում է շատերի վրա մեղքերի թողության համար»:**

Երրորդ՝ ճաշակողը հարակից է լինում Տիրոջը, ըստ այն խոսքի. **«Ով ուտի Իմ մարմինը և ըմպի Իմ արյունը նա Իմ մեջ կրնակվի և Ես նրա մեջ»** (Հովհ 6. 57):

Խորհուրդի նպատակն է հոգևոր միություն հաստատել Աստծու և մարդու միջև: Եվ քանի որ Աստված հոգի է, ապա մարմնացավ անմարմին **«Բանն Հօր»**, որպեսզի միավորվի մեզ հետ: Այս խորհրդով Հայրն Աստված սրբագործված հացը և գինին Սուրբ Հոգով փոխում է Իր Միածնի մարմնի և արյան, որպեսզի մենք այն ճաշակելով միավորվենք Աստծու հետ:

Սուրբ Պատարագ կարելի է մատուցել ամեն օր, ըստ առաքյալների սովորության, բայց այժմ սովորություն է շաբաթ և կիրակի օրերին միայն մատուցել: Շաբաթը իբրև յոթերորդ օր, քանի որ այդ օրը Աստված հանգստացավ Իր բոլոր գործերից, և կիրակին որպես Հիսուս Քրիստոսի հարության օր: Սուրբ Պատարագ մատուցվում է նաև տերունական և սրբոց տոներին ի պատիվ սրբերի և տոների:

Ըստ Հայաստանյայց Եկեղեցու սահմանադրության, սուրբ Պատարագ չի մատուցվում աղուիացի օրերին, այսինքն Մեծ Պասիկ, բացի շաբաթ և կիրակի օրերից, առաջավորաց պահքի յոթնյակի հինգ օրը և հինգ տաղավարների պահոց շաբաթների ընթացքում, որովհետև այս հիշյալ օրերը սգո և ապաշխարության օրեր են, այն ինչ Սուրբ Պատարագը հոգևոր ուրախության հանդես է և կոչվում է մինչև անգամ «Հարսանիք Գառան»:

Մատուցելու ժամանակը սովորաբար առավոտն է, այսինքն երրորդ ժամը ըստ եբրայացիների, որը եվրոպական ժամանակով առավոտյան ժամը իննից մինչև ժամը տասնմեկն է: Իսկ Ծննդյան և Չատկական ճրագալուցները սահմանվեց երեկոյան ժամերին: Ավագ Հինգշաբթի օրը Սուրբ Պատարագ մատուցվում է ճաշից հետո որը մոտ է երեկոյին:

Սուրբ Պատարագ մատուցելու վայրը ըստ առաքելական սահմանադրության ընդունված է եկեղեցին՝ տաճարը և օրհնված մատուռները: Չոհասեղանը պետք է ունենա օծված վեմ: Մեր եկեղեցին շարժական սեղանի վրա պատարագ չի մատուցում, մանավանդ որ պատարագի ժամանակ քահանան ասում է. «Ի յարկի Քո սրբութեան...» աղոթքը, որը որ միայն եկեղեցում կարելի է ասել: Չնայած որ ինչ որ ժամանակ այդպիսի բան եղել է, բայց սուրբ հայրերի ժողովը մերժել է այն: Ըստ եկեղեցու հայրերի առանց օծման

և նավակատիքի օրհնության եկեղեցին սուկ տուն է և ոչ Առագաստ և Հարսնարան «Բանին Աստուծոյ»: Նախ անհրաժեշտ է սկզբում մաքրել հոգևոր երգերով, սաղմոսներով և օրհնությամբ և ապա օծել: Միայն սրանից հետո է պատրաստ տաճարը Աստվածային խորհրդի կատարման համար: Եկեղեցուց դուրս չի կարելի պատարագ մատուցել, թեպետ Քրիստոսը Երուսաղեմից դուրս խաչվեց, որը նշան էր որ եկեղեցին տարածվելու էր ամբողջ աշխարհում, սակայն Իր խորհրդական մարմինն ու արյունը Վերնատանը պատարագեց և մեզ անհրաժեշտ է Քրիստոսին հետևել եկեղեցում կատարելով: Եվ բացի այդ Քրիստոսի մարմնի և արյան օրհնությունը անհրաժեշտ է կատարել սուրբ սեղանի վրա: Աշխարհի տները՝ մարդկանց բնակարանները մեղքերից մաքուր չեն, հետևապես չի կարելի տանը պատարագ մատուցել:

Սուրբ Պատարագի սրբազան անոթներն են սկիհը և մաղզման: Սկիհը գինու համար է, իսկ մաղզման նշխարի՝ այսինքն հացի: Սկիհը և մաղզման պետք է պատրաստված լինի ոսկուց կամ ոսկեգոծ արծաթից:

Պատարագը մատուցում է կամ քահանան կամ էլ քահանայից էլ ավելի բարձր հոգևոր կոչում ունեցող հոգևորականը, նախապես մի քանի օր առաջ ըստ կանոնների պատրաստվելով պատարագին: Պատարագիչի հետ միասին պետք է մասնակցեն նաև սարկավագներ, կիսասարկավագներ և դպիրներ: Պատարագիչ քահանան հատուկ սպասավոր է սրբագործ խորհուրդին և պաշտոնյակից Մեծ Քահանայապետին՝ մեր Տիրոջ և Փրկչի Հիսուս Քրիստոսին. «Վասն զի Դու ես որ մատուցանես՝ և մատչիս՝ և ընդունիս, և տաս Քրիստոս Աստուած մեր» (Պատարագամատոյց): Եվ Աստված կատարյալ առաքինություն է պահանջում խորհրդի սպասավորներից, քանի որ սա մեր կյանքի փրկության համար է: Եվ անհրաժեշտ է որպեսզի խորհուրդին չմոտենան այնպես ինչպես երկրային գործերին, այլ ահով ու դողով պետք է սպասավորել:

Քահանաները Աստծո Տան տնտեսներն են, իսկ Աստծո տունը ուղղափառ հավատացյալների ժողովն է: Հոգևորականները պարտավոր են հովվել Քրիստոսի բանավոր հոտը, որը նա գնեց Իր արյունով: Հոգևորականները Աստծու պաշտոնյաներն են և դրված են Աստծո հրամանները կատարելու համար:

Պատարագիչ քահանայի պարտավորությունն է մաքրել խիղճը, միտքը և սիրտը կատարյալ զոջմամբ, ճշմարիտ խոստովանությամբ և բավական

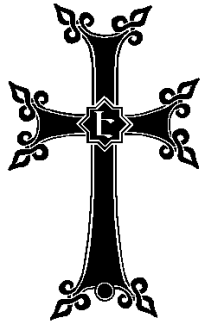
ապաշխարությամբ ըստ այն խոսքի. «Այսուհետև ով ուտի հացը կամ ըմպի բաժակը անարժանությամբ, պարտական է Տիրոջ մարմնին և արյանը, իր դատաստանն է ուտում և ըմպում»:

Եթե անգամ Քահանան անարժան լինի, և ամեն տեսակ մեղքերով շաղաղված, նույնիսկ այս դեպքում նրա մատուցած պատարագը իրական պատարագ է, և հացն ու գինին ստուգապես փոխակերպվում են մեր Տիրոջ մարմնի և արյան: Որովհետև անբաժանելի է քահանայական շնորքը քահանայից: Չնայած որ այս դեպքում նա առավել պատժի և դատապարտության է արժանանում: Մանավանդ որ ճաշակում է նաև Տիրոջ միսը և արյունը անարժանապես: Պատարագին մասնակցող ժողովուրդը պետք է լռությամբ ներքին աղոթքի վիճակում գտնվի: Եվ քանի որ գտնվում է Աստծու ներկայության մեջ ամբողջ պատարագի ընթացքում պետք է կանգնած վիճակում լինի: Մարմնավոր տկարության դեպքում զգեստավորության և պատարագիչի քարոզի ժամանակ կարող է նստել: Իսկ «Վերաբերումի» ժամանակ սկսած սրբասացություններից մինչև «Մեծ փոխը» ինչպես նաև «Խոնարման», «Բարձրացման» և «Փառաբանության» ամբողջ ընթացքում, և «Տէր ողորմեայի» ժամանակ պետք է ծունկի իջնի:

Անհրաժեշտ է որպեսզի մասնակից ժողովուրդը համերգ լսողի կեցվացք չընդունի, ինչպես նաև ոչ մի դեպքում չպետք է ձայնակցի քահանային և սարկավագներին: Մասնակիցները պետք է ձայնակցեն միայն դպրաց դասին, առանց բարձրաձայն գոչումների և խառնաշփոտ առաջացնելու: Մասնակիցները հիմնականում պետք ձայնակցեն «Հավատամքը», «Հայր մերը» ասելիս, ինչպես նաև դպրաց դասին հատկացված շարականները և մեղեդիները երգելիս, մեղմ ձայնով առանց իրենց կողքը կանգնած մարդկանց խանգարելու: Բացի այդ չի կարելի պատարագը կիսատ թողած հեռանալ տաճարից այլ միայն քահանայի օրհնությունը ստանալուց հետո անհրաժեշտ է մոտենալ համբուրել նրա աջը և սուրբ Ավետարանը, ապա միայն դրանից հետո դուրս գալ տաճարից:

ՀԱՅ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՍՈՒՐԲ
ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ

ՊԼՏԻՄՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԿԼՆՈՆ ՉԳԻՏԵԼՎՈՐՄԵՆ ՊԼՏԵՐԵԿԻՉ ՔԼԵՆԵԼՅԻ

Քահանան սարկավազների ու դպիրների հետ պետք է մտնի ավանդատուն և նախ սարկավազների ու մյուս պաշտոնյաների զգեստավորվելուց հետո տուն առ տուն պետք է արտասանեն 131-րդ՝ Հանդերձի սաղմոսը:

Տե՛ր, հիշի՛ր Դավթին և նրա ամբողջ հեղությունը, թե ինչպես նա երգվեց Տիրոջը, և ուխտ արեց Հակոբի Աստծուն՝ ասելով. «Չեմ մտնի իմ տան հարկից ներս, չեմ մտնի իմ անկողինը, իմ աչքերին քուն չեմ տա, կամ նինջ՝ իմ թարթիչներին, և կամ հանգիստ՝ իմ մարմնին, մինչև Հակոբի Տեր Աստծո համար խորանի տեղ չգտնեմ»:

Ահա, խորանի մասին լսեցինք Եփրաթայում, և այն գտանք մայրիների դաշտերում:

Մտնենք կացարանը նրա, երկրպագենք այն տեղին, ուր կանգնած են ոտքերը նրա: Ելի՛ր քո հանգստավայրը, Տե՛ր, դու և տապանակը քո սուրբ Կտակի:

Քո երեցները թող արդարություն հագնեն, և քո սրբերը խնդուլթյամբ ցնծան: Հանուն քո սիրելի Դավթի, մի՛ շրջիր երեսդ քո օծեալից:

Տերը ճշմարտությամբ երգվեց Դավթին ու չստեց նրան. «Քո որովայնի պտղից պիտի նստեցնեմ քո գահին:

Եթե որդիներդ պահեն իմ օրենքն ու իմ վկայությունները, որոնք նրանց պիտի սովորեցնեմ, ապա որդիները նրանց հավիտյանս հավիտենից

կնստեն քո գահին»: Տերը սիրեց Սիրոնը և նախընտրեց բնակվել այնտեղ:

Ասաց. «Այս է հանգստավայրն իմ հավիտյանս հավիտենից, այստեղ պիտի բնակվեմ, քանզի հավանեցի սա:

Սրա բերքը պիտի շարունակ օրհնեմ, և սրա աղքատներին կշտացնեմ հացով: Սրա երեցներին փրկություն պիտի հազցնեմ, և սրա սրբերը խնդուլթեամբ պիտի ցնծան:

Այնտեղ պիտի Դավթին եղջյուրներ ծլեցնեմ, իմ օծյալի համար ճրագ պատրաստեմ: Նրա թշնամիներին ամոթ պիտի հազցնեմ, իսկ նրա վրա պիտի ծաղկի սրբությունն իմ»:

Քհ - Քո քահանաները թող արդարություն հագնեն, և Քո սրբերը ցնծալով ցնծան:

Սրկ - Տե՛ր, հիշի՛ր Դավթին և նրա ամբողջ հեղությունը:

Քհ - Թե ինչպես նա երգվեց Տիրոջը, և ուխտ արեց Հակոբի Աստծուն:

Սրկ - Թե՛ չեմ մտնի իմ տան հարկից ներս, չեմ մտնի իմ անկողինը:

Քհ - Թե՛ իմ աչքերին քուն չեմ տա, կամ նինջ իմ թարթիչներին, և կամ հանգիստ՝ իմ մարմնին, մինչև Հակոբի Տեր Աստծո համար խորանի տեղ չգտնեմ:

Սրկ - Ահա նրա մասին լսեցինք Եփրաթայում, և նրան գտանք մայրիների դաշտերում:

Քհ - Մտնենք նրա հարկի տակ, երկրպագենք այն տեղում, ուր կանգնած են նրա ոտքերը:

Սրկ - Ելի՛ր Քո հանգստավայրը, Տե՛ր, Դու և տապանակը Քո սրբության կտակի:

Քհ - Քո երեցները թող արդարություն հագնեն, և Քո սրբերը խնդուլթյամբ ցնծան:

Սրկ - Հանուն Քո սիրելի Դավթի, մի՛ շրջիր երեսդ Քո օծյալից:

Քհ - Տերը ճշմարտությամբ երգվեց Դավթին, ու չստեց նրան, որ նրա որովայնի պտուղից է նրա աթոռին նստեցնելու:

Սրկ - Եթե որդիներդ պահեն իմ օրենքը և իմ վկայությունները, որոնք նրանց պիտի սովորեցնեմ:

Քհ - ապա որդիները նրանց հավիտյանս հավիտենից կնստեն քո գահին:

Սրկ - Տերը սիրեց Սիրոնը և նախընտրեց բնակվել այնտեղ: Ասաց. «Այս է հանգստավայրն իմ հավիտյանս հավիտենից, այստեղ պիտի բնակվեմ, քանզի հավանեցի սա»:

ՔՀ - Սրա բերքը պիտի շարունակ օրհնեմ, և սրա աղքատներին կշտացնեմ հացով:

Սրկ - Սրա երեցներին փրկութիւն պիտի հագցնեմ, և սրա սրբերը խնդութեամբ պիտի ցնծան:

ՔՀ - Այնտեղ պիտի Դավթին եղջուրներ ծլեցնեմ, Իմ օծյալի համար ճրագ պատրաստեմ:

Սրկ - Նրա թշնամիներին ամոթ պիտի հագցնեմ, իսկ նրա վրա պիտի ծաղկի սրբութիւնն Իմ:

ՔՀ - Փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն. Այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Սրկ - Եվ խաղաղութեան համար ևս աղաչենք Տիրոջը: Հավատով միաբանված Տիրոջից խնդրենք, որպեսզի Իր ողորմութեան շնորհները սփռի մեզ վրա, և մեր Ամենակալ Տեր Աստված մեզ ապրեցնի և ողորմի:

Եվ քահանան տաներկու անգամ պետք է ասի «Տե՛ր, ողորմի՛ր» և ապա այս աղոթքը.

ՔՀ - (ծածուկ) Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոս, Դու, որ լույսը հագել ես իբրև հանդերձ, անպատմելի խոնարհութեամբ երևացիր երկրի վրա և շրջեցիր մարդկանց մեջ: Դու, որ եղար հավիտենական քահանայապետ ըստ կարգի Մեղքիսեղեկի և զարդարեցիր Քո սուրբ եկեղեցին:

Ամենակալ Տեր, որ մեզ պարգևեցիր հագնել նույն երկնային հանդերձը, այս ժամին արժանի արա՛ և ինձ՝ Քո անպիտան ծառային, որ համարձակվեմ եմ մոտենամ Քո փառքի նույն հոգևոր պաշտոնին, որպեսզի մերկանամ իմ բոլոր ամբարշտութիւններից, որոնք պղծութեան զգեստ են, և զարդարվեմ Քո լույսով: Դեն գցիր ինձանից իմ շարութիւնները և թոթափի՛ր իմ հանցանքները, որպեսզի արժանի լինեմ հանդերձյալ լույսին, որ բխում է Քեզանից:

Շնորհի՛ր ինձ քահանայական փառքով մտնել ծառայութեան մեջ Քո սրբութիւններին նրանց հետ, ովքեր անմեղութեամբ պահեցին Քո պատվիրանները, որպեսզի ես ևս պատրաստ գտնվեմ իմաստուն կույսերի հետ միասին Քո երկնային առագաստին և փառավորեմ Քեզ, Քրիստոս, որ վերցնում ես բոլորի մեղքերը:

Որովհետև Դու ես մեր անձերի սրբութիւնը, և Քեզ՝ բարերար

Աստծուդ, վայել է փառք, իշխանութիւն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ կիսասարկավազները մոտենալով՝ զգեստավորում են [քահանային], յուրաքանչյուր զգեստի համար ասելով [հետևյալը].

Սրկ - Եվ խաղաղութեան համար ևս աղաչենք Տիրոջը՝ ընդունի՛ր, ապրեցրո՛ւ և ողորմի՛ր:

Քահանան, խաչակնքելով յուրաքանչյուրի վրա, ասում է.

ՔՀ - Օրհնութիւն և փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Նախ քահանան իր գլխին է դնում խույրը՝ ասելով.

Սաղավարտին

Տե՛ր, փրկութեան սաղավարտ դի՛ր իմ գլխին՝ պատերազմելու համար թշնամու զորութիւնների դեմ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանութիւն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Շապիկին

Տե՛ր, ինձ փրկութեան հանդերձ և ուրախութեան պատմուճան հագցրո՛ւ և շրջապատի՛ր փրկութեան զգեստով՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանութիւն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Փորուրարին

Տե՛ր, իմ պարանոցին արդարութիւն հագցրո՛ւ և իմ սիրտը մաքրի՛ր մեղքի ամեն տեսակ աղտեղութիւնից մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանութիւն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Գոտուն

Հավատի կամարը թող շրջապատի իմ սրտի և մտքի մեջքը և թող հանգնցնի նրանցում աղտոտ խորհուրդները, և Քո շնորհների զորութիւնը թող ամեն ժամ բնակվի նրանց մեջ՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանութիւն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Ա.Ջ (ՁԱԽ) ԲԱԶՊԱՆԻՆ

Տե՛ր, զորուեթյուն տո՛ւր իմ աջ (ձախ) ձեռքին և լվա՛ իմ բոլոր աղտեղուեթյունները, որպեսզի հոգու և մարմնի անարատուեթյամբ կարողանամ սպասավորել Քեզ՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանուեթյուն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Վակասին

Տե՛ր, իմ պարանոցին արդարուեթյուն հագցրո՛ւ և իմ սիրտը մաքրի՛ր մեղքի ամեն տեսակ աղտեղուեթյուններից՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանուեթյուն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Նափորտին, որը շուրջառն է

Տե՛ր, Քո ողորմուեթյամբ ինձ պայծառ զգեստ հագցրո՛ւ և ինձ պարսպապատի՛ր չարի ներգործուեթյան դեմ, որպեսզի արժանի լինեմ փառավորելու Քո փառավորված անունը՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանուեթյուն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Սրբազան զգեստներով զգեստավորվելուց հետո ասում է.

Քհ - Թող ցնծա իմ անձը Տիրոջով, որովհետև ինձ զգեստավորեց փրկուեթյան հանդերձներով և ուրախուեթյան պատմուճանով: Իբրև փեսայի պսակ դրեց իմ գլխին և իբրև հարսի՝ զարդերով զարդարեց ինձ՝ շնորհներով մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի, Ում վայել է փառք, իշխանուեթյուն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Թաչկինակին

Տե՛ր, իմ ձեռքերը սրբի՛ր մեղքի ամեն տեսակ աղտեղուեթյունից մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի շնորհներով, Ում վայել է փառք, իշխանուեթյուն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Դպրաց դասը երգում է զգեստավորման շարականը

Խորհուրդ խորին, անհասանելի, անսկիզբ, Որ անմատույց լույսի առաքատում եղող քո վերին պետուեթյունը՝, Հրեղենների դասը գերապանծ

Փառքով զարդարեցիր:

Անպատմելի և հրաշալի զորուեթյամբ, ստեղծեցիր Ադամին Տիրական պատկերով և նազելի փառքով զգեստավորված նրան դրեցիր եղեմի դրախտում՝ բերկրանքների վայրում:

Չարչարանքներով Սուրբ Միածնիդ նորոգվեցին բոլոր արարածները, և մարդը վերստին անմահացավ՝ զարդարված անկողողպտելի զգեստներով:

Անձրևածին բաժակ հրահոսան, որ սուրբ վերնատան մեջ առաքյալների վրա հեղվեցիր. ո՛վ Սուրբ Հոգի Աստված, պատմուճանի հետ նաև մեզ վրա հեղիր Քո իմաստուեթյունը:

Տե՛ր, Քո տանը վայել է սրբուեթյունը. Դու, որ վայելչուեթյուն հագար՝ մեջքդ փառավոր սրբուեթյամբ գոտեպնդելով, ճշմարտուեթյամբ պատիր մեր մեջքերը:

Դու որ Քո արարչագործ բազուկները տարածեցիր աստղերի դեմ, մեր բազուկներին զորուեթյուն տուր՝ որպեսզի ձեռքերս վեր պարզած Քո միջնորդուեթյունը [խնդրենք]:

Մեր գլուխը թագով պսակելով, որպես ոսկեթել զարդարված խորանի զարդ, ինչպես խաչանիշ ուրարով Ահարոնինը, պատիր նաև մեր միտքն ու զգայարանները: Բոլոր երամներից տիրապես աստվածապետականուեթյամբ, նափորտապատ սիրով զգեստավորեցիր մեզ՝ Քո սուրբ խորհրդին սպասավոր լինելու համար: Երկնավո՛ր թագավոր, Քո եկեղեցին անշարժ պահի՛ր և Քո անվանը երկրպագողներին պահի՛ր խաղաղուեթյան մեջ:

Կանոն լվացման

Քահանան սարկավազների հետ գալիս է բեմի առջև և լվանում է ձեռքերը՝ ծածուկ արտասանելով 25- ըր՝ Լվացման սաղմոսը:

Փորձի՛ր ինձ, Տե՛ր, և քննի՛ր ինձ, փորձի՛ր երիկամներս ու սիրտս: Ողորմուեթյունդ, Տե՛ր, աչքիս առջև է, և ճշմարտուեթյունդ հաճելի է ինձ: Ունայնամիտների աթոռին ես չեմ նստի և անօրենների մոտ ես չեմ գնա: Չարագործների ամբոխը ես ատեցի և ամբարիշտների կողքին չեմ բազմի:

Սրբությամբ կլվամ ձեռքերն իմ և սեղանիդ շուրջը կնստեմ, Տե՛ր. թող լսեմ քո օրհնության ձայնը և պատմեմ քո բոլոր հրաշալիքները:

Տե՛ր, սիրեցի քո տան վայելչությունը և քո փառքի բնակության վայրը:

Մի՛ կործանիր ինձ ամբարիշտների հետ և ոչ էլ կյանքս՝ արյունահեղների հետ, որոնց ձեռքերն անօրինության մեջ են, և աջը նրանց լի է կաշառքով:

Ես անբասիր ընթացա, փրկի՛ր ինձ, Տե՛ր, և ողորմի՛ր ինձ:

Ոտքն իմ ուղիղ ճանապարհների վրայ թող լինի, մեծ հավաքներում քեզ պիտի օրհնեմ:

Քհ - Ալելուիա, ալելուիա: Սրբությամբ կլվամ ձեռքերն իմ և սեղանիդ շուրջը կլինեմ, Տե՛ր:

Սրկ - Դատ արա ինձ, Տե՛ր, քանզի անբասիր ընթացա, Տիրոջը հուսացի, որպեսզի հիվանդ չլինեմ:

Քհ - Փորձի՛ր ինձ, Տե՛ր, և քննի՛ր ինձ, փորձի՛ր երկամներս ու սիրտս:

Սրկ - Ողորմությունդ, Տե՛ր, աչքիս առջև է, և ճշմարտությունդ հաճելի է ինձ:

Քհ - Ունայնամիտների աթոռին ես չեմ նստի և անօրենների մոտ չեմ մտնի:

Սրկ - Չարագործների ամբոխը ես ատեցի և ամբարիշտների կողքին չեմ բազմի:

Քհ - Սրբությամբ կլվամ ձեռքերն իմ և սեղանիդ շուրջը կլինեմ, Տե՛ր:

Սրկ - Թող լսեմ Քո օրհնության ձայնը և պատմեմ Քո բոլոր հրաշալիքները:

Քհ - Տե՛ր, սիրեցի Քո տան վայելչությունը և Քո փառքի բնակության վայրը:

Սրկ - Մի՛ կործանիր ինձ ամբարիշտների հետ և ոչ էլ կյանքս՝ արյունահեղների հետ:

Քհ - Որոնց ձեռքերն անօրինության մեջ են, և աջը նրանց լի է կաշառքով:

Սրկ - Ես անբասիր ընթացա, փրկիր ինձ, Տե՛ր, և ողորմի՛ր:

Քհ - Ոտքն իմ ուղիղ ճանապարհի վրա թող լինի:

Սրկ - Մեծ հավաքներում Քեզ պիտի օրհնեմ:

Քհ - Փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն:

Սրկ - Այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Քհ - Եվ սրբուհի Աստվածածնի բարեխոսություններով, Տե՛ր ընդունի՛ր մեր աղաչանքները և ապրեցրու մեզ:

Սրկ - Սուրբ Աստվածածինն և բոլոր սրբերին բարեխոս անենք Հոր առջև՝ երկնքում, որպեսզի կամենալով ողորմի և զթալով ապրեցնի Իր արարածներին: Ամենակալ Տե՛ր Աստված մեր, ապրեցրո՛ւ և ողորմի՛ր:

Քհ - Տե՛ր, սրբուհի Աստվածածնի՝ Քո Միածին Որդու անարատ ծնողի բարեխոսությամբ և աղաչանքներով Քո բոլոր սրբերի՝ նաև նրանց, որոնց հիշատակն է այսօր (կամ՝ և այսօրվա շնորհներով), ընդունի՛ր մեր աղաչանքները: Տե՛ր, լսի՛ր մեզ և ողորմի՛ր, ների՛ր, քավի՛ր և թողություն տուր մեր մեղքերին և արժանի արա՛ գոհություն փառավորելու Քեզ՝ Քո Որդու և Սուրբ Հոգու հետ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ դառնալով դեպի ժողովուրդը, ասում է.

Մեղանչեցի Աստծու առջև: Խոստովանում եմ Աստծու և սուրբ Աստվածածնի, բոլոր սրբերի և ձեր առջև, ո՛վ հայրեր և եղբայրներ, այն բոլոր մեղքերը, որ գործել եմ, որովհետև մեղանչեցի խորհրդով, խոսքով, գործով, և այն բոլոր մեղքերով, որ գործում եմ մարդիկ: Մեղավոր եմ, մեղավոր, աղաչում եմ ձեզ, ինձ համար Աստծուց թողություն խնդրե՛ք:

Ժամօրհնողը կամ քահանաներից ավագադույնն ասում է.

Ավագերեց - Թող քեզ ողորմի Հզորն Աստված և թողություն շնորհի քո անցյալ և ներկա բոլոր հանցանքներին, և առաջիկայում թող փրկի ու հաստատի քեզ բոլոր բարի գործերի մեջ և հանգչեցնի հանդերձյալ կյանքում. ամեն:

Քհ - Չեզ նույնպես թող ազատի մարդասերն Աստված և թողություն տա ձեր բոլոր հանցանքներին, տա ժամանակ ապաշխարելու և բարիքներ գործելու, թող Հզորն ու Ողորմածն ուղղի նաև ձեր առաջիկա կյանքը Սուրբ Հոգու շնորհներով և Նրան փառք հավիտյանս. ամեն:

Ավագերեց - Հիշի՛ր և մեզ Աստծու անմահ Գառի առջև:

Քհ - Հիշված լինեք Աստծու անմահ Գառի առջև:

Նախամուտ

Փոխնիփոխ տուն առ տուն ասում են Մուտքի Սաղմոս 99

Դպ 1 - Աղաղակե՛ք Տիրոջ առջև, երկրի բոլոր բնակիչներ, ծառայեցեք Տիրոջն ուրախությամբ:

Դպ 2 - **Նրա առջև ելեք ցնծությամբ. իմացեք որ Նա է Տեր Աստվածը մեր:**

Դպ 1 - **Նա ստեղծեց մեզ, և ոչ թե մենք եղանք. Նրա ժողովուրդն ենք մենք ու ոչխարները Նրա արոտի:**

Դպ 2 - **Մտե՛ք Նրա դռներով խոստովանությամբ , և մտեք Նրա սրահները՝ օրհնությամբ.**

Դպ 1 - **Գոհուցե՛ք Տիրոջն ու օրհնեցե՛ք անունը Նրա:**

Դպ 2 - **Քաղցր է Տերը, Նրա ողորմությունը հավիտյան է, Նրա ճշմարտությունը՝ սերնդից սերունդ:**

Դպ 1 - **Փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն.**

Դպ 2 - **Այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:**

Սրկ - **Սուրբ եկեղեցիով աղաչենք Տիրոջը, որպեսզի սրանով մեզ փրկի մեղքերից և իր ողորմության շնորհիվ ապրեցնի մեզ. ամենակալ Տեր Աստված մեր, ապրեցրո՛ւ և ողորմի՛ր:**

ՔՀ - **Այս տաճարում և աստվածընկալ ու պայծառացած սուրբ նշանների առջև և սուրբ վայրում երկյուղածությամբ խոնարհվելով երկրպագում ենք և Քո սուրբ, հրաշալի և հաղթող տերությունը փառավորում ու Քեզ՝ Քո Հոր և Սուրբ Հոգու հետ, մատուցում ենք օրհնություն և փառք, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:**

Քհասնան նախասարկավազի հետ սաղմոս ասելով Հյուսիսային աստիճաններիով բարձրանում է բեմ՝ սեղանի առջև (Սաղմոս 42):

ՔՀ - Ես կմոտենամ Աստծու սեղանին, Աստծուն, որ երջանկացնում է իմ երիտասարդությունը:

Սրկ - **Դատի՛ր ինձ, Աստված, և դատաստանիս ժամին արդարացրու ինձ:**

ՔՀ - **Անսուրբ ազգից, մեղսագործ ու նենգ մարդուց փրկի՛ր ինձ:**

Սրկ - **Դու ինձ ուժ տվողն ես, Աստված, ինչո՞ւ ինձ մոռացար, ինչո՞ւ տխուր լինեմ, երբ թշնամիս ինձ հալածի:**

ՔՀ - **Առաքի՛ր, Տե՛ր, Քո լույսն ու ճշմարտությունը, որ ինձ առաջնոր-**

դեն և հասցնեն Քո սուրբ լեռն ու օթևանը:

Սրկ - **Ես կմոտենամ Աստծու սեղանին, Աստծուն, որ երջանկացնում է իմ երիտասարդությունը:**

ՔՀ - **Գոհուցե՛ք կմատուցե՛մ Քեզ օրհնեղբելով, Աստված, Աստված իմ:**

Սրկ - **Արդ, ինչո՞ւ ես տրտում, հոգի՛ իմ, կամ ինչո՞ւ ես ինձ խռովեցնում. հույսդ դիր Աստծու վրա, օրհնիր Նրան, Նա իմ փրկիչ Աստվածն է:**

ՔՀ - **Փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն.**

Սրկ - **Այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն: Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը: Օրհնենք Ամենակալ Աստծուն, մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի Հորը, որ արժանացրեց մեզ՝ կանգնելու փառաբանության տեղում և երգելու հոգևոր երգեր: Ամենակալ մեր Տեր Աստված մեր, ապրեցրո՛ւ և ողորմի՛ր:**

ՔՀ - **Քո սրբության հարկում և փառաբանության վայրում, հրեշտակների բնակարանում և մարդկանց քավարանում, Աստվածընկալ և պայծառացած սուրբ նշանների և սուրբ սեղանի առջև խոնարհվելով՝ երկյուղածությամբ երկրպագում ենք և Քո սուրբ, հրաշալի և հաղթող տերությունը օրհնում ու փառավորում. և երկնային զորքերի հետ միասին մատուցում ենք օրհնություն և փառք Քեզ՝ Քո Հոր և Սուրբ Հոգուդ հետ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:**

Այս պահին քաշվում է վարագույրը, և մինչ դպիրները երգում են օրվան պատշաճող մեղեդին, պատարագիչը հորդահոս արտասուքով լուռ ասում է Նարեկացու աղոթքը ձոնված Սուրբ Հոգուն, Ով Տնօրինողն է խորհուրդի:

Իսկ եթե խորհրդակատարը եպիսկոպոս է, պետք է վրան գցի պատվական եմփորոնը, մոտենա սեղանի ընծայարանին և ծնկի եկած, լուռ ու մունջ, հորդահոս արցունքներով աղոթի Սուրբ Հոգուն, որն ամեն մի գործի տնօրինողն է:

Ս. Գրիգոր նարեկացու աղոթքը առ Սուրբ Հոգին
Բան ԼԳ, հատ. - և ԼԳ, հատ. Ե

ՔՀ - **Ո՛վ ամենակալ, բարերար, մարդասեր Աստված ամենքի, անտեսանելիների և տեսանելիների հորինող, փրկող և հաստատող, խնամող և խաղաղարար, Հոր հզոր Հոգի, մաղթանքների հառաչալից գոչմամբ ներկայանալով ահավորի՞դ՝ հայցում ենք բազկատարած:**

Ահով ու դողով և սաստիկ երկյուղով մոտենում ենք՝ մատուցելու Քո անգնելիի զորութեանը նախ այս բանավոր պատարագը, իբրև [Հոր] աթոռակցի, փառակցի և արարչակցի՝ Քո հայրենի անկողողատելի պատվիդ, և էմմանուելի Հոր, Քեզ Առաքողի, Փրկչի, Կենդանատուի և ամենայնի Արարչի ամենակատար կամքի խորածածուկ խորհուրդները Քննողի: Քո միջոցով մեզ ծանուցվեց միասնական Աստվածութեանդ երրյակ անձնավորութիւնը, որոնցից մեկն էլ Դու ես ճանաչվում, Ո՛վ անհասանելի: Քեզնով և Քո միջոցով նահապետական տոհմի առաջին շառավիղները, որոնք տեսանող են անվանակոչվում, անցյալն ու գալիքը, եղածներն ու չգոյացածները պայծառ խոսքով վերապատմեցին:

Մովսեսը Քեզ Աստծու Հոգի քարոզեց, Դու որ ջրերի վրա գնալու ժամանակ, Ով անպարագիր զորութիւն, թեևապարփակ պաշտպանողութեան հոգածութեան ասեղ շրջարկութեամբ գութ ու գորով ցույց տալով նորածին արարչութեանը, ավազանի խորհրդին ծանոթացրիր:

Որի կերպարանքի օրինակով նախքան վերջին վարագույրիդ հալհուկ մածվածքը կառուցելը, տիրական կարողութեամբ անէութիւնից հորինեցիր բոլոր գոյութիւնների և էութիւնների բովանդակ բնութիւնը: Քեզանից եղածները հարութեան նորոգութեամբ Քեզնով են ստեղծվում այն պահին, որն այս կյանքի վերջին օրն է և կենդանիների երկրի առաջին օրը: Քո ազգակիցը և Հոր էակից անդրանիկ Որդին Իր կամքի միութեամբ Քեզ հնազանդվեց, ինչպես Իր Հորը, և մեր կերպարանքը առած Քեզ ավետարանեց, որպես Իր հզոր Հորը հավասար և համագո ճշմարիտ Աստված, և Քեզ ուղղված հայհոյութիւնը անքավելի մեղք հայտարարեց և Քեզ անհնազանդ աստվածամարտների չարախոս բերանը փակեց, մինչդեռ Իր դեմ եղածը ներեց Արդարը, Անարատն ու ամենքին Գտնողը, որ մեր մեղքերի համար մատնվեց և մեզ արդարացնելու համար հարութիւն առավ: Քո միջոցով Նրան փառք և Քեզ բարեբանութիւն՝ ամենակալ Հոր հետ հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Դարձյալ պիտի կրկնեմ խոսքերը նույն կարգով, մինչև լուսո վատահոլութիւնը հրաշապես հայանվի իմ մեջ, որպեսզի ազգվելով վերստին ավետարանեմ կրկնակի խաղաղութիւն:

Աղաչում և արտասովալից հառաչանքով աղերսում ենք մեր բոլոր հու-

թյամբ փառավորված Արարչիդ, անապական, անստեղծ, անժամանակ և գլխացող Հոգուդ, որ անմուռն հեծութեամբ բարեխոսում ես մեզ համար Քո ողորմած Հոր առջև, որ սրբերին պահպանում ես և մեղավորներին մաքրում և Քո բարձրյալ Հոր ապրեցնող ու կենդանի կամքի տաճարներ կազմում: Այժմ մեզ ազատի՛ր ամեն անմաքուր գործերից, որոնք հաճելի չեն Քո բնակութեանը, և Քո շնորհների լույսի շողերը թող չհանգեն մեր մտքի տեսութեան անքերից, քանի որ սովորեցինք, որ Դու մեզ հետ միանում ես մեր ընտիր խնկաբույր վարքի և ազոթքի միջոցով:

Եվ որովհետև Երրորդութիւնիցդ մեկը պատարագվում է, և մյուսն՝ ընդունում, և հաշտվելով մեզ հետ Իր անդրանիկի հաշտարար արյամբ, Դու էլ ընդունի՛ր մեր պաղատանքը և մեզ համար պատվական ու ամենապատրաստ օթեաններ հարգարիւր առանց պատժի դատապարտութեան երկնավոր Գառանդ ճաշակումը վայելելու համար և ընդունելու նոր փրկութեան կյանքի այս անմահական մանանան:

Եվ թող այս հրով հալվեն մեր գայթակղութիւնները, ինչպես մարգարեինը՝ ունելիներով մատուցված կենդանախարույկ կայծակով, որպեսզի ամեն ինչում քարոզվի Քո գթութիւնը, ինչպես Աստծու Որդուդ՝ Հոր քաղցրութիւնը, որ անառակ որդուն մոտեցրեց հայրենի ժառանգութեանը և պոռնիկներին առաջնորդեց դեպի արդարների երանութեան երկնային արքայութիւնը:

Այո՛, այո՛, ես էլ նրանցից մեկն եմ. ինձ ևս ընդունի՛ր նրանց հետ, որպես մեծ մարդասիրութեանդ կարոտողի, Քո շնորհներով ապրող և Քրիստոսի արյամբ գնվածիս, որպեսզի այս ամեն ինչով ամեն ինչի մեջ ճանաչվի Քո աստվածութիւնը, Հոր հետ համապատվաբար փառավորվելով մեկ կամքով և մեկ գովելի իշխանութեամբ:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քհ - (եղանակով) Որովհետև Քոնն են գթութիւնը, կարողութիւնը, մարդասիրութիւնը, զորութիւնը և փառքը, հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ ապա փակում են վարագույրը և դպիրներն օրվան պատշաճող մեղեդի են երգում: Ընտրյալը ասելիս մեղեդի չեն ասում:

Դպ - Աստծու ընտրյալ, ով երջանիկ սուրբ քահանա, որ նման ես Ահարոնին և Մովսես մարգարեին՝ նրան ով զգեստների հորինողն էր, որով Ահարոնը միշտ զգեստավորվում էր: Հորինել է պատմուճանը, որը չորս նյութից էր

կազմված՝ կարմրից, կապույտից, բեհեզից և ծիրանիից: Թեև առ թեև էր հյուսուսում և առաջին շարքը կարկեհանն էր: Եվ գրապանի օծումը շուրջանակի բուրրածն: Եվ կրունկների ընթացքի հետ հնչում էր երկիրը, ցնծում էր խորանը: Արդ, այս նույն նմանությունը Քրիստոս մեր քահանաներին է հարգարում:

Երբ մտնես սուրբ խորան, այնտեղ հիշիր մեր ննջեցյալներին: Երբ պատարագ մատուցես, հիշիր և ինձ՝ բազմամեղիս, որպեսզի և մեզ ողորմի Իր մյուս գալստյանը:

Հորը՝ փառք, Որդուն և Սուրբ Հոգուն՝ պատիվ այժմ և հավիտյան: Հավիտյանս հավիտենից Քրիստոս օրհնված է ամենքի կողմից:

ԱՌԱՋԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ

Պատարագիչը դնում է խորհրդանոց և նախասարկավազը մատուցում է նշխարն՝ ասելով.

Նշխարի օրհնություն

Սրկ - (ցածր) Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը: Ընդունիր, ապրեցրո՛ւ և ողորմի՛ր մեզ:

Որը քահանան, վերցնելով ձեռքն, խաչակնքում է և ասում.

✠ ՔՀ - (ցածր) Օրհնություն և փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ դնում է մազզմայի վրա՝ ասելով.

ՔՀ - (ցածր) Մեր Տիրոջ՝ Հիսուս Քրիստոսի հիշատակի համար, Ով բազմած հանգչում է անձեռակերտ աթոռին, և մարդկային ցեղի համար հանձն առավ խաչի մահը:

✠ Օրհնեցե՛ք, գովեցե՛ք և հավիտյան բարձրացրե՛ք Նրան:

Գինու օրհնություն

Եվ ապա նախասարկավազը մատուցում է գինին՝ ասելով:

Սրկ - (ցածր) Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը: Ընդունիր, ապրեցրո՛ւ և ողորմի՛ր մեզ:

Որը քահանան վերցնելով խաչակնքում է և ասում:

✠ ՔՀ - (ցածր) Օրհնություն և փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ գինին խաչածն լցնում է սկիհի մեջ՝ ասելով:

ՔՀ - (ցածր) Մեր Տեր Աստուծու և Փրկչի՝ Հիսուս Քրիստոսի փրկագործ տնօրինության հիշատակի համար, Ում կողից հոսած արյան աղբյուրից նորոգվեցին արարածները և անմահացան:

✠ Օրհնեցե՛ք, գովեցե՛ք և հավիտյան բարձրացրե՛ք Նրան:

Մազզման նշխարով հանդերձ ձեռքը վերցնելով՝ քահանան ծածուկ ասում է Հովհան Ոսկեբերանի աղոթքը:

ՔՀ - (ծածուկ) Տեր Աստված մեր, Դու, որ երկնային հացդ՝ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսին՝ կերակուրը ամբողջ աշխարհի, ուղարկեցիր որպես փրկիչ, ապրեցնող և բարերար՝ մեզ օրհնելու և սրբելու համար, Դու Ինքդ, Տե՛ր, օրհնի՛ր հիմա այս առաջադրությունը:

Մազզման նշխարով հանդերձ դնում է սկիհի վրա՝ ասելով.

Ընդունիր սա Քո երկնային սեղանին: Եվ իբրև բարերար ու մարդասեր, հիշի՛ր մատուցողներին և նրանց, ում համար մատուցվում է: Եվ մեզ պահի՛ր առանց դատապարտության Քո աստվածային խորհուրդների քահանայագործության մեջ, քանզի Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու փառքի ամենապատիվ մեծ վայելչությունը սուրբ ու փառավոր է, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ քահանան սբողում է սկիհը, սարկավազի հետ տուն առ տուն արտասանելով Առաջադրության սաղմոսը (Սաղմոս 92):

ՔՀ - Ալելուիա, ալելուիա: Տերը թագավորեց, վայելչություն հազավ, զորություն հազավ Տերն ու գոտևորվեց:

Սրկ - Հաստատեց աշխարհն, որ չսասանվի: Սկիզբից է պատրաստված է գահը Քո, և հավիտյան ես Դու:

ՔՀ - Բարձրացան գետերը, Տե՛ր, գետերը բարձրացրին ձայնն իրենց. գետերը պիտի Հորդեն իրենց հունից դուրս:

Սրկ - Առատ ջրի ձայնից ծովի ալիքները սքանչելի դարձան:

ՔՀ - Մքանչելի ես Դու բարձունքներում, Տե՛ր: Մենք անչափ հավատացինք Քո վկայություններին:

Սրկ - Քո տանը վայել է սրբություն, Տեր, երկար օրեր:

ՔՀ - Փառք Հորը և Որդուն և Սուրբ Հոգուն:

Սրկ - Այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր (մեղմ ձայնով, երեք անգամ):

Քահանան խաչակնքում է սկիհի վրա՝ երեք անգամ կրկնելով.

✠ ՔՀ - Սուրբ Հոգին թող գա քո վրա, և Բարձրյալի գորությունը հովանի լինի քեզ (Ղուկաս 1.35):

ՃԱՇՈՒ ՊԱՇՏՈՆ

Խնկարկություն

Նախասարկավազը բերում է բուրավառը, քահանան խունկ է լցնում և սկիհին խնկարկելով ասում է.

ՔՀ - Ո՛վ Քրիստոս, խունկ եմ մատուցում Քո առաջ, որպես հոգևոր բուրմունք: Որպես անուշահոտություն, ընդունի՛ր Քո երկնային և իմանալի սուրբ մատուցարանը և փոխարենն ուղարկի՛ր մեզ Քո Սուրբ Հոգու շնորհներն ու պարգևները: Եվ Քեզ փառք ենք մատուցում, նաև Հորը և Քո Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Բացվում է վարագույրը և դպիրները սկսում են խնկարկման «Բարեխոսություն» շարականը. մինչ նրանք երգում են, քահանան՝ իր դիմաց ունենալով նախասարկավագին, որը ձեռքում խաչ և մոմ ունի, պտտվում է սուրբ սեղանի շուրջը և գալիս խնկարկում է սեղանի առաջ և հյուսիսային աստիճաններով իջնում է բեմից և քոցակիրները նրա հետևից, և խնկարկելով դասում կանգնածներին, հարավային աստիճաններով բարձրանում է բեմ: Իսկ եթե թափօր է, դպիրները, երգելով «Բարեխոսություն», հյուսիսային կողմից մտնում են ժողովրդի մեջ և քահանան նրանց հետևից՝ սարկավագների հետ միասին, շուրջանակի խնկարկելով ժողովրդին, մինչև որ գալիս մտնում են ձախակողմյան դասը. նախասարկավագը կանգնում է բեմի դիմաց և քահանան քոցակիրների հետ բարձրանում է հարավային աս-

տիճաններով և խնկարկելով երկրպագում է սուրբ սեղանին: Սարկավագը քահանայից վերցնելով բուրավառը տալիս է նախասարկավագին, որը կանգնած է բեմի առաջ՝ ատյանում և վերցնելով նրանից խաչը՝ դնում է սեղանի աստիճանին:

Շարական խնկարկության սուրբ պատարագի

Այս ուխտ նվիրելու հարկում՝ Տիրոջ տաճարի մեջ, առաջիկա սուրբ պատարագիս խորհուրդը պաղատանքով և պաշտմամբ կատարելու համար այստեղ հավաքվածներս, անուշահոտ խնկերով խմբված պարում ենք խորանի վերնահարկի սրահներում:

Տե՛ր, ուղղություն մեզ ընդունի՛ր մեր աղոթքները իբրև անուշահոտ խնկերի, ստաշխների և կինամոնների բուրմունք և մատուցողների սրբությամբ պահի՛ր միշտ ու անընդհատ՝ Քեզ սպասավորելու համար:

Դպ - Տե՛ր, Քո Մոր և Կույսի բարեխոսություն մեզ ընդունի՛ր Քո պաշտոնյաների աղաչանքները: Ո՛վ, Քրիստո՛ս, որ սուրբ Եկեղեցին Քո արյամբ երկնքից ավելի պայծառացրիր և երկնայինների նման սրա մեջ առաքյալների, մարգարեների և վարդապետների դասեր կարգեցիր:

Այսօր քահանաների, սարկավագների, դպիրների և կրոնավորների դասերը հավաքված՝ խունկ ենք մատուցում Քո առջև, ինչպես հնում Զաքարիան: Ընդունի՛ր մեզանից խնկանվեր մաղթանքները, ինչպես Աբելի, Նոյի և Աբրահամի պատարագները:

Քո վերին զորքերի բարեխոսություն միշտ անշարժ պահի՛ր Հայկազյաններիս աթոռը:

Շատ ուրախացիր լույսի դուստր, մայր սուրբ կաթողիկե, քո զավակներով Սիոն: Պճնվի՛ր զարդարված՝ պանծալի հարս, երկնաման լուսաճեմ խորան, քանի որ Օծյալն Աստված է՛նս, է՛ի մեջ, անսպառ կերպով միշտ քո մեջ է պատարագվում Հոր հետ հաշտեցնելու համար, Իր Սուրբ Մարմինը և Արյունը մեզ որպես քավություն է բաշխում, Իր սուրբ տնօրինությունը կատարելու համար և թողություն է շնորհում տաճարը կառուցողներին:

Սուրբ Եկեղեցին անապական կույս Մարիամին Աստվածածնին է դավանում, ումից մեզ տրվեց անմահություն հացը և ուրախացնող բաժակը, տվե՛ք նրան օրհնություն հոգևոր երգով:

Օրենք սուրբ պատարագի

Եվ երեք անգամ երկրպագելով քահանան համբուրում է սեղանը: Նկարկման շարականի ավարտին նախասարկավագն ասում է.

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քհ - Օրհնյալ լինի Հոր, Որդու և Սուրբ Հոգու թագավորությունը, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Դպիրներն ասում են օրվան պատշաճող ժամամուտը:

Դպ - Ո՛վ Բանդ Աստված, Միածին Որդի և անմահ էություն, որ հանձն առար մարմնանալ սրբուհի Աստվածածնից և միշտ Կույսից: Մեր Քրիստոս Աստված, Դու՛ անսկիզբից, մարդ լինելով, խաչվեցիր և մահվամբ մահը խափանեցիր: Դու, որ մեկն ես Սուրբ Երրորդությունից և փառակից ես Քո Հորն ու Սուրբ Հոգուն, ապրեցրո՛ւ մեզ:

Սրկ - Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը. ընդունի՛ր, ապրեցրո՛ւ և ողորմի՛ր: Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քհ - Օրհնություն և փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

✠ Խաղաղություն ամենքին:

Դպ - Եվ քո հոգուն:

Սրկ - Աստծուն երկրպագենք:

Դպ - Քո առաջ, Տե՛ր:

Նախասարկավագը բարձրանում է բեմ:

Քհ - (եղանակով) Մեր Տեր Աստված, Քո կարողությունն անքննելի է և փառքդ՝ անհասանելի, ողորմությունդ անչափ է և գթությունդ անբավ: Դու, ըստ Քո առատ մարդասիրության, նայի՛ր Քո ժողովրդին և այս սուրբ տաճարին:

Եվ մեզ ու մեր աղոթակիցներին առատորեն շնորհի՛ր Քո ողորմությունը և գթությունը, որովհետև Քեզ վայել է

փառքը, իշխանությունը և պատիվը, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ դպիրներն ասում են ճաշու սաղմոսը

Դպ - Տերը թագավորեց, վայելչություն հագավ, Տերը զորություն հագավ և Իր մեջքը գոտեպնդեց: Աշխարհն հաստատեց, որ չսասանվի:

Ճաշու շարական օրվան պատշաճող:

Փառքի թագավոր Քրիստոսին, որ մեզ համար մարմնացավ Սուրբ Կույսից և խաչի [չարչարանքին] համբերեց, փառաբանենք երգով միաբանությունամբ:

Որ հանձն առավ երեքօրյա թաղումը և մեռելներից իշխանությունամբ հարություն առավ, փառաբանենք երգով միաբանությունամբ:

Որ զորությունամբ դժոխքի դռները խորտակեց և իր եկեղեցուն մեծ վայելչություն հագցրեց, փառաբանենք երգով միաբանությունամբ:

Ու մինչ նրանք երգում են, քահանան ծածուկ աղոթում է:

Քհ - (ծածուկ) Մեր Տեր Աստված, ապրեցրո՛ւ Քո ժողովրդին, օրհնի՛ր Քո ժառանգությունը, պահի՛ր Քո Եկեղեցու ամբողջությունը, սրբի՛ր նրանց, ովքեր Քո տան վայելչությունը սիրով ողջունեցին: Դու Քո Աստվածային զորությամբ փառավորի՛ր մեզ և մի՛ լքիր մեզ՝ Քեզ հուսացողներին, որովհետև Քոնն է կարողությունը, զորությունը և փառքը, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

✠ Խաղաղություն ամենքին:

Դու, որ մեզ բոլորին սովորեցրիր ընդհանուր ու միաձայն աղոթել և խոստացար Քո անվամբ միաբանված երկու կամ երեք հոգու խնդրանքները, մեզ շնորհելով այս ժամանակներում Քո ճշմարտության գիտությունը, իսկ հանդերձյալում՝ պարգևիր հավիտենական կյանք, որովհետև Դու բարերար ու մարդասեր Աստված ես, և Քեզ վայել են փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Ճաշու մուտք

Եվ շարականի վերջին տունը երգելու ժամանակ, քահանան երկրպագելով սեղանին, ձեռքն է առնում սուրբ ավետարանը և ծածուկ ասում հետևյալ աղոթքը:

ՔՀ - (ծածուկ) Մեր Տեր Աստված, Դու, որ երկնքում Քո փառքին սպասավորելու համար հրեշտակների և հրեշտակապետների դասերը և զինվորությունները կարգեցիր:

Արա և այժմ, որպեսզի մեզ հետ միասին մտնեն նաև սուրբ հրեշտակները և լինեն մեզ պաշտոնակից ու փառաբանակից Քո բարերարությունը:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - (եղանակով) Քանի որ Քոնն է կարողությունը և զորությունը և փառքը հավիտյանս. ամեն (և համբուրում են սեղանը):

Սրկ - Պռոսխումե:

Դպ - Սուրբ Աստված, Սուրբ և հզոր, Սուրբ և անմահ, որ հարություն առար մեռելներից, ողորմի՛ր մեզ (երեք անգամ կրկնի):

Իսկ քահանան՝ համբուրելով սուրբ ավետարանը, տալիս է սարկավազին, ով էլ այն բարձրացնելով՝ վերաբերում է սեղանի շուրջը՝ հյուսիսից հարավ: Եվ վերաբերելու պահին քահանան ասում է այս աղոթքը.

ՔՀ - (ծածուկ) Սուրբ Աստված, որ հանգչում ես սրբերի մեջ և երեքսրբյան ձայնով սերովբեները Քեզ գովում են, իսկ քերովբեները փառաբանում, և երկնային բոլոր զորությունները երկրպագում են Քեզ, որ չգոյությունից գոյություն կոչեցիր բոլոր արարածներին, որ մարդուն ստեղծեցիր Քո պատկերով և նմանությունում ու Քո բոլոր շնորհներով նրան զարգարեցիր և սովորեցրիր խնդրել իմաստություն և զգոնություն: Եվ չանտեսեցիր մեղավորին, այլ նրա վրա դրեցիր ապաշխարություն փրկության: Նաև մեզ՝ Քո նվաստացած և անարժան ծառաներիդ, արժանացրիր այս ժամին կանգնել Քո փառքի սրբություն սեղանի առջև և մատուցել Քեզ օրինավոր երկրպագություն ու փառաբանություն:

Դու, Տե՛ր, մեղավորներիս բերանից ընդունի՛ր երեքսրբյան օրհնությունը և պահի՛ր մեզ Քո քաղցրություն: Ների՛ր մեզ՝ մեր կամա և ակամա գործած բոլոր հանցանքները: Սրբի՛ր մեր հոգին, միտքն ու մարմինը և շնորհիր մեզ սրբություն պաշտել Քեզ մեր կյանքի բոլոր օրերին՝ բարեխոսություն սրբուհի Աստվածածնի և Քո բոլոր սրբերի, որոնք հավիտենից Քեզ հաճելի եղան:

Քանզի սուրբ ես, մեր Տեր Աստված, և Քեզ վայել է փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Սրկ - (եղանակով) Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Համայն աշխարհի խաղաղության և սուրբ Եկեղեցու հաստատության համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Բոլոր սուրբ և ուղղափառ եպիսկոպոսների համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Մեր հայրապետի Տեր (անունը) կյանքի և նրա հոգու փրկության համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Վարդապետների, քահանաների, սարկավազների, դպիրների և եկեղեցու բոլոր ուխտավոր մանուկների համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Բարեպաշտ թագավորների և աստվածասեր իշխանների, զորավարների և նրանց զորքերի համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Հանգուցյալ հոգիների համար, որոնք ճշմարտապես և ուղղությամբ Քրիստոսին հավատալով ննջեցին Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Հիշիր, Տե՛ր, և ողորմի՛ր:

Սրկ - Դարձյալ միաբանված մեր ճշմարիտ և սուրբ հավատի համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Մեր անձերը և միմյանց ամենակալ Տեր Աստծուն հանձնենք:

Դպ - Քեզ՝ Տիրոջդ, կհանձնվենք:

Սրկ - Եվ բոլորս միաբանված ասենք՝ մեր Տեր Աստված, ողորմի՛ր մեզ՝ Քո մեծ ողորմության համաձայն:

Դպ - Տեր ողորմի՛ր, Տեր ողորմի՛ր, Տեր ողորմի՛ր:

ՔՀ - (ծածուկ, բազկատարած) Տեր Աստված մեր, ընդունի՛ր Քո ծառաների բազկատարած աղաչանքները և ողորմի՛ր մեզ՝ ըստ Քո մեծ ողորմության:

Քո գթությունն ուղարկիր մեր և ամբողջ ժողովրդի վրա, ովքեր Քեզա-

նից ակնկալում են առատ ողորմություն:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - (եղանակով) Որովհետև Աստված լինելով՝ ողորմած և մարդասեր ես և Քեզ վայել է փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

ՃԱՇՈՒ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

Դրանից հետո պատարագիչը, եթե եպիսկոպոս է և թեմի առաջնորդ, երկրպագում է սեղանին և գալիս բազմում աթոռին: Դպիրներն օրվա խորհրդին համապատասխան ընթերցում են ճաշու Սաղմոսը: Եվ ընթերցում են մարգարեական գրքերը: Ապա ասում են Մեսեղի՝ օրվան համապատասխան և ընթերցում առաքելական գրքերը: Եվ ապա Ալեյուհա, ըստ ընթերցվածի ցուցման:

Սրկ - [Ալեյուհա], օրթի

Պատարագիչը խաչակնքում է ժողովրդին՝ ասելով.

Ճ ՔՀ - Խաղաղություն ամենքին:

Դպ - Եվ քո հոգուն:

Սրկ - Երկյուղածությունմբ լսեցե՛ք:

Սարկավագը դառնալով ժողովրդին.

Սրկ - Հիսուս Քրիստոսի Սուրբ Ավետարանին՝ ըստ...

Դպ - Փառք քեզ, մեր Տեր Աստված:

Սրկ - Ուշադրություն:

Դպ - Աստված է խոսում:

Սարկավագն ընթերցում է սուրբ ավետարանը և երբ ավարտում է, դպիրներն եղանակելով ասում են.

Դպ - Փառք քեզ, մեր Տեր Աստված:

ՀԱՎԱՏԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿ

Սարկավագը շրջվում է դեպի արևելք և վեր բարձրացնելով սուրբ ավետարանը, ասում է Նիկիական հանգանակը:

Հավատում ենք մեկ Աստծո, Ամենակալ Հորը, երկնքի և երկրի, տեսանելիների և անտեսանելիների Արարչին:

Եվ մեկ Տեր Հիսուս Քրիստոսին՝ Աստու Որդուն, ծնված Հայր Աստծուց՝ միածին, այսինքն Հոր էությունից:

Աստված՝ Աստծուց, Լույս՝ Լույսից, ճշմարիտ Աստված՝ ճշմարիտ Աստծուց, ծնունդ և ոչ արարած: Նույն ինքը Հոր բնությունից, Որով ամեն ինչ եղավ երկնքում և երկրի վրա՝ տեսանելի և անտեսանելի:

Որ մեզ՝ մարդկանց և մեր փրկության համար իջնելով երկնքից՝ մարմնացավ, մարդացավ, կատարյալ կերպով ծնվեց Սուրբ Կույս Մարիամից՝ Սուրբ Հոգով:

Որով առավ մարմին, հոգի և միտք և ամեն ինչ որ կա մարդու մեջ, ճշմարտապես և ոչ թվացյալ:

Չարչարվեց, խաչվեց, թաղվեց, երրորդ օրը հարուժյուն առավ, նույն մարմնով ելավ երկինք, նստեց Հոր աջ կողմում:

Գալու է նույն մարմնով և Հոր փառքով՝ դատելու համար կենդանիներին և մեռածներին և Որի թագավորությունը չունի վախճան:

Հավատում ենք նաև Սուրբ Հոգուն, անստեղծին և կատարյալին, որ խոսեց օրենքի և մարգարեների և ավետարանների մեջ:

Որ իջավ Հորդանան, քարոզեց առաքյալներին և սրբերի մեջ բնակվեց:

Հավատում ենք նաև Մեկ, Ընդհանրական և Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու:

Մեկ մկրտություն, ապաշխարություն, մեղքերի քավություն և թողություն:

Մեռելների հարուժյանը, հոգիների և մարմինների հավիտենական դատաստանին, երկնքի արքայությունը և հավիտենական կյանքին:

Սրկ - Իսկ նրանք, ովքեր ասում են, թե կար ժամանակ, երբ չկար Որդին, կամ կար ժամանակ, երբ չկար Սուրբ Հոգին, կամ ասում են, թե ոչնչից զոյացան կամ այլ էությունից են եղել Որդին Աստծո և կամ Սուրբ Հոգին, և թե՛ փոփոխական են կամ այլալեղի, այնպիսիներին նդովում է Ընդհանրական և Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին:

Արկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - Իսկ մենք փառավորենք Նրան, Ով հավիտյաններից առաջ է, երկրպագելով Սուրբ Երրորդությունն ու մեկ Աստվածությունը՝ Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն (մեր Սուրբ Լուսավորչի ասածը):

Աղոթք ընթերցումներից հետո

Արկ - Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Արկ - Աղոթքի և պաշտամունքի այս ժամին առավել հավատով աղաչենք և խնդրենք Տեր Աստծուց և մեր Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսից, որպեսզի ընդունելություն արժանացնի և լսի Տերը մեր աղաչանքների ձայնը, ընդունի մեր սրտերի խնդրանքները, թողություն տա մեր հանցանքներին և ողորմի մեզ:

Մեր աղոթքներն ու խնդրանքները թող ամեն ժամ մտնեն Նրա մեծ տերությունից առջև, և Նա մեզ տա միաբան մեկ հավատով ու արդարություն մեզի գործերի մեջ վաստակել, որպեսզի մեր ամենակալ Տերն Իր ողորմությունից շնորհները ծավալի մեզ վրա, ապրեցնի և ողորմի մեզ:

Դպ - Կեցո՛, Տեր:

Արկ - Այս սուրբ պատարագի ժամը և առաջիկա օրը խաղաղությամբ ու հավատով անցկացնել Տիրոջից խնդրենք:

Դպ - Շնորհի՛ր, Տեր:

Արկ - Մեր անձերի պահպանության համար խաղաղության հրեշտակ Տիրոջից խնդրենք:

Դպ - Շնորհի՛ր, Տեր:

Արկ - Մեր հանցանքների համար քավություն և թողություն խնդրենք Տիրոջից:

Դպ - Շնորհի՛ր, Տեր:

Արկ - Մեր անձերի համար որպես օգնություն սուրբ խաչի մեծ և կարող զորությունը՝ Տիրոջից խնդրենք:

Դպ - Շնորհի՛ր, Տեր:

Արկ - Դարձյալ միաբանված մեր ճշմարիտ և սուրբ հավատի համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Արկ - Մեր անձերը և միայնց ամենակալ Աստծուն հանձնենք:

Դպ - Քեզ՝ Տիրոջդ, հանձնվենք:

Արկ - Եվ բոլորս միաբանություն մեզ՝ մեր Տեր Աստված, ողորմի՛ր մեզ՝ Քո մեծ ողորմությամբ:

Դպ - Տեր ողորմի՛ր, Տեր ողորմի՛ր, Տեր ողորմի՛ր:

ՔՀ - (ծածուկ) Մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոս, որ մեծ ես Քո ողորմությամբ և առատ՝ Քո բարերարության պարգևներով:

Դու, որ Քո կամքով այս ժամին մեր մեղքերի համար համբերեցիր խաչի և մահվան չարչարանքներին և Սուրբ Հոգուդ պարգևներն առատորեն շնորհեցիր երանելի առաքյալներին: Աղաչում ենք, Տե՛ր, մեզ ևս հաղորդակից արա՛՛ստվածային պարգևներիդ, մեղքերի թողությունը և Սուրբ Հոգուդ ընդունելությունը:

Արկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - (եղանակով) Որպեսզի արժանի լինենք գոհություն փառավորելու Քեզ Հոր և Սուրբ Հոգու հետ միասին, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

✠ Խաղաղություն ամենքին:

Դպ - Եվ քո հոգուն:

Արկ - Աստծուն երկրպագենք:

Դպ - Քո առաջ, Տե՛ր:

ՔՀ - (եղանակով) Քո խաղաղությամբ, Քրիստոս Փրկիչ մեր, որ վեր է մեր ամեն մտքից ու խոսքից, ամրացրո՛ւ մեզ և աներկյուղ պահի՛ր ամենայն չարից:

Մեզ հավասարեցրո՛ւ Քո ճշմարտացի երկրպագողներին, որոնք հոգով և ճշմարտությամբ Քեզ են երկրպագում, քանզի ամենասուրբ Երրորդությանդ վայել է փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Օրհնյալ մեր Տեր Հիսուս Քրիստոս. ամեն:

Արկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

✠ ՔՀ - Տեր Աստված թող օրհնի ամենքիդ:

Դպ - Ամեն:

Քահանան հանում է խուլը և հողաթափերը, իսկ եթե եպիսկոպոս է՝ թագը և եմփոբոնը և հողաթափերը:

ԿԱՆՈՆ ՍՈՒՐԲ ՊԱՏԱՐԱԳԻ ԸՆԾԱՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՈՒՄ

Ա. Մեծ մուտք

Սրկ - Չմկրտվածներից, թերահավատներից, ապաշխարողներից և անմաքուրներից ոչ մեկը թող չմոտենա Աստվածային այս որհրդին:

Դպ - Տերունական մարմինն ու Փրկչական արյունը առջևում է, երկնային զորություններն աներևութաբար երգում են և ասում անդադար ձայնով. Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Տե՛ր զորությունների:

Սրկ - Դպիրնե՛ր, սաղմոս ասացեք մեր Տեր Աստծուն և քաղցր ձայնով՝ հոգևոր երգեր:

Կիրակիի, եկեղեցու, ծաղկագարդի և հրեշտակների:

Դպ - Ո՛վ Աստված, հրեշտակային դասավորությամբ լցրիր Քո Սուրբ Եկեղեցին:

Հազար Հազարավոր հրեշտակապետներ կան Քո առաջ, և բյուր բյուրավոր հրեշտակներ պաշտում են Քեզ, Տե՛ր, և Դու հաճեցիր խորհրդական ձայնով մարդկանցից օրհնություն ընդունել:

Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Տե՛ր զորությունների:

Սարկավազը նվիրաբերված հացն ու գինին խորհրդանոցից վերաբերում է առ քահանան: Եվ գալիս են խնկարկելով դեպի սուրբ խորհուրդը:

*Սրկ - Արևի վրա հաստատեց Իր խորանը և Ինքը նման է փեսայի, որ դուրս է ելնում առագաստից:

* Հանդիսավոր օրերին

*Դպ - Եվ ցնծում է Նա որպես հսկա Իր ճանապարհով ընթանալիս:

*Սրկ - Որ քերովբեներին ենք:

*Դպ - որհրդաբար կերպավորում:

Եվ գալիս են դեպի արևելյան կողմը:

*Սրկ - Ճանապարհ բացեք Նրա առաջ, որ նստում է երկինքների երկնքում՝ արևելյան կողմում:

*Դպ - Եվ կենդանաբար Երրորդությունը երեքսրբյան օրհնություններ ենք մատուցում:

Եվ գալիս են դեպի հարավի կողմը:

*Սրկ - Աստված հարավից է գալու և Սուրբը՝ Փառան լեռից:

*Դպ - Բոլոր կենցաղային գործերը մի կողմ դնելով:

Մինչ դպիրները երգում են, քահանան գլուխը սուրբ սեղանի առաջ խոնարհած ծածուկ աղոթում է:

ՔՀ - (ծածուկ) Մարմնավոր ախտերով և ցանկություններով բռնվածներից ոչ ոք արժանի չէ մոտենալու Քո սեղանին կամ սպասավորելու Քո արքունական փառքին: Որովհետև Քեզ Ահավորիդ և Մեծիդ պաշտելը երկնային զորություններին է հասուկ:

Սակայն Քո անչափ բարերարության պատճառով, անպարագրելի Հոր Բանդ, մարդ եղար և մեզ Քահանայապետ երևացիր: Եվ իբրև ամենքի Տե՛րը, այս սպասավորության և անարյուն զոհաբերության համար քահանայությունը մեզ ավանդեցիր:

Որովհետև Դու ես մեր Տեր Աստվածը, որ տիրում ես երկնավորներին և երկրավորներին, որ բազմում ես քերովբեների աթոռին. սերովբեների Տեր և Իսրայելի թագավոր: Որ միայն Դու ես սուրբ և սրբերի մեջ հանգչած, ո՛վ միակ բարերար և քաղցրալուր, աղաչում եմ Քեզ՝ նայի՛ր ինձ՝ Քո մեղավոր և անպիտան ծառային և սրբի՛ր իմ հոգին ու միտքը չարի ամեն պղծություններից: Եվ ինձ գոհացրո՛ւ Սուրբ Հոգուդ զորությամբ. ինձ, որ զգեստավորված եմ քահանայական շնորհներով, կանգնելու Քո սուրբ սեղանի առջև և քահանայազործելու Քո անարատ մարմինը և պատվական արյունը:

Քո առջև խոնարհեցնելով իմ պարանոցը՝ աղերսում եմ, մի՛ դարձրու Քո երեսն ինձանից և ինձ մի հանիր Քո ծառաների շարքից: Այլ արժանի արա

իմ՝ Քո մեղավոր և անպիտան ծառայի կողմից Քեզ մատուցելու այս ընծան: Քանզի Դու ես, մեր Քրիստոս Աստված, որ մատուցում ես և մատուցվում, ընդունում ես և տալիս: Եվ Քեզ, Քո անսկիզբ Հոր և Քո ամենասուրբ և բարերար Հոգուդ հետ միասին փառք ենք մատուցում, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Եվ խորանի աստիճանի վրա են դալիս և ահավոր խորհուրդը կրողն ասում է հանդարտությամբ.

Սրկ - Իշխաննե՛ր, բարձրացրե՛ք ձեր դռները դեպի վեր, թող բարձրանան հավիտենական դռները, որպեսզի փառքի Թագավորը ներս մտնի:

Եվ պատարագողը խնկարկում է ու հարցնում.

ՔՀ - Ո՞վ է Սա՝ փառքի Թագավորը, Իր գորուծյամբ հզոր Տերը, պատե-րազմում կարող Տերը:

*Դպ - Որպեսզի բոլորի թագավորին ընդունենք:

Սրկ - Իշխաննե՛ր, բարձրացրե՛ք ձեր դռները դեպի վեր, թող բարձրա-նան հավիտենական դռները, որպեսզի փառքի Թագավորը ներս մտնի:

ՔՀ - Ո՞վ է Այս՝ փառքի Թագավորը և գորուծյունների Տերը:

*Դպ - Հանդիսավոր կերպով հրեշտակների արարողուծյունը ընծայելով կատարենք:

Սրկ - Սա Ինքն է փառքի Թագավորը:

Եվ պատարագողը ահ ու դողով երկրպագում է սեղանին ու սկիհին խնկար-կելով ընդունում է ընծաները և շրջվելով բարձրացնում է ի տես ժողովրդի, և ժողովրդի վրա խաչակնքելով ասում է.

ՔՀ - Օրհնեալ է Տիրոջ անունով եկողը:

Դպ - Արևուշիա:

Բ. ԸՆԾԱՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՈՒՄ

Եվ պապ շրջվում է և բազմեցնում սեղանի վրա: Եվ լվանում է իր ձեռքերի մատների ծայրերը՝ ծածուկ ասելով մի տուն սաղմոսից:

ՔՀ - (ծածուկ) Տե՛ր, սրբուծյամբ լվանամ իմ ձեռքերը և Քո սեղանի շուրջը լինեմ:

Սրկ - Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Դարձյալ, հավատով և սրբուծյամբ և ահով աղոթքի կանգնենք Աստու սուրբ սեղանի առջև՝ առանց (ծանր) խղճմտանքի և գայթակղու-թյան, առանց նենգության և խորամանկության, առանց պատրանքների և խաբեության, առանց երկմտության և թերահավատության:

Այլ ուղիղ վարքով, պարզ մտքով, միամիտ սրտով, կատարյալ հավա-տով, լեցուն սիրով, ամեն տեսակ բարի գործերով լի և գերազանց աղոթքի կանգնենք Աստու սուրբ սեղանի առջև, և գտնենք ողորմության շնորհներ՝ մեր Տեր ու Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի մյուս անգամ գալստյան և հայտնու-թյան օրը, թող Տերը ողորմի և ապրեցնի մեզ:

Դպ - Ապրեցրո՛ւ, Տե՛ր, և ողորմի՛ր:

ՔՀ - (ծածուկ բազկատարած) Զորությունների Տեր Աստված և բոլոր ստեղ-ծագործությունների Արարիչ, որ անէությունից ամեն ինչ երևան հանելով՝ գոյացրիր, որ նաև մարդասիրաբար պատվելով մեր հողեղեն բնությունը՝ այսպիսի ահավոր և անպատմելի խորհրդին սպասավոր կարգեցիր:

Դու, Տե՛ր, Ում պատարագում ենք այս պատարագները, ընդունի՛ր մե-զանից այս առաջադրուծյունը և ամբողջացրո՛ւ սա Միածնիդ մարմնի և արյան խորհրդականության մեջ և պարգևի՛ր մեզ՝ այս հացն ու բաժակը ճաշակողներին, մեղքերի թողության դեղ:

Քահանան կիսով չափ բացում է սկիհի ծածկոցը, որպեսզի մաղզմայի եզրին երևա սուրբ նշխարը:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - (եղանակով) Շնորհներով և Մարգասիրությամբ մեր Տիրոջ և Փրկչի Հիսուս Քրիստոսի, որի հետ Քեզ՝ Հորը և միանգամայն Քո Սուրբ Հոգուն վայելում է փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Գ. ՈՂՋՈՒՅՆ

✠ ՔՀ - Խաղաղություն ամենքին:

Դպ - Ամեն, և քո հոգուն:

Սրկ - Աստծոն երկրպագենք:

Դպ - Քո առաջ, Տե՛ր:

Քահանան մի փոքր հեռանալով իր կանգնած տեղից, կանգնում է ձեռնամած աջ կողմում կողքանց հայացքը պահելով ընծայի վրա, և նախասարկավազը, համբուրելով սեղանն ու քահանայի աջը, բարձրաձայն ասում է.

Սրկ - Ողջունյ տվեք իրար Սուրբ համբուրով. և ովքեր որ չեն կարող հաղորդվել աստվածային այս խորհրդին, դուրս եկեք դռան առջև և աղոթեցե՛ք:

Եվ իջնելով հյուսիսային աստիճաններով՝ ողջունում է բեմի առջև փոքր ատյանում բոլորածև շարված քահանաներից ավագադուխին, իսկ ավագադուխը ողջունում է իրենից աջ ու ձախ կանգնած քահանաներին և նրանք՝ միմյանց ու ողջ ժողովրդին, և նախասարկավազը հարավային աստիճաններով կրկին բարձրանում է բեմ, քահանան շրջվում է դեպի սեղանն ու սքողում սկիհը:

Դպ - Քրիստոս մեր մեջ հայտնվեց,
Որ էնն Աստված այստեղ բազմեց.
Խաղաղության ձայն հնչեց.
Սուրբ ողջունի հրաման տրվեց.
Եկեղեցին մեկ անձ եղավ.
Այս համբույրը որպես կատարյալ կապ տրվեց.
Թշնամությունը հեռացավ.
Սերը բոլորի վրա սփռվեց:
Ուրեմն, ո՛վ պաշտոնյաներ, ձայնը բարձրացնելով
Միաբերան օրհնություն տվե՛ք
Միասնական Աստվածությունը,
Որի սրբասացներն են սերովբեները:

ԳՈՀՈՒԹՅՈՒՆ
Ա. ՆԱԽԵՐԳԱՆՔ

*Սրկ - Դուք, որ հավատով կանգնել եք արքայական այս սուրբ սեղանի առջև, տեսեք բազմած Քրիստոս արքային և շրջապատված՝ վերին գորություններով:

*Դպ - Մեր աչքերը վեր ենք հառում և պաղատում ենք՝ այս ասելով. Մեր մեղքերը մի հիշիր, այլ Քո գթությունը դրանք քավիր: Տեր, հրեշտակների

հետ օրհնում ենք Քեզ և Քո սրբերի հետ՝ փառք Քեզ:

Սրկ - Ահով մնանք, երկյուղով մնանք, ուղիղ մնանք և նայենք զգուշուությամբ:

Դպ - Քեզ մոտ, ով Աստված:

Սրկ - Քրիստոսը՝ Աստծու անարատ Գառը, պատարագ է մատուցվում:

Դպ - Ողորմություն և խաղաղություն, և օրհնության պատարագ:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

✠ Քհ - Հոր և Որդու և Սուրբ Հոգու շնորհը, սերը և աստվածային սրբարար գորությունը թող լինի ձեր բոլորի հետ:

Դպ - Ամեն և քո հոգու հետ:

Սրկ - Դոնե՛րը, [փակեք] դոնե՛րը ամենայն իմաստությամբ և զգուշությամբ: Աստվածային երկյուղով վեր ուղղեցե՛ք ձեր մտքերը:

Դպ - Ամենակա՛լ Տեր, (մեր մտքերը) Քո վրա են հառած:

Սրկ - Ամբողջ սրտով գոհ եղեք Տիրոջից:

Դպ - Արժանի է և իրավացի (իսկ հանդիսավոր օրերին ոմանք «Արժան և իրավից» հետո այս են ասում):

*Սրկ - Քրիստո՛ս, միշտ և ամենուրեք մեր ստույգ փրկության գոհությունը մատուցում ենք Քեզ:

*Դպ - Որով և գորությունները գովում են Քո հրաշալի հարությունը:

*Սրկ - Սերովբեները սարսում են,

*Դպ - Քերովբեները դողում,

*Սրկ - Եվ վերին պետությունների իշխանությունները պար բռնած՝ քաղցր ձայնով երգում են և ասում:

Մինչ նրանք երգում են, քահանան ձեռնամած աղոթում է:

Քհ - (ծածուկ) Հայր ամենակա՛լ, իսկապես արժանի է և իրավացի, միշտ հոժարամիտ փութով երկրպագելով, փառավորել Քեզ:

Որ Քո անգնելի և արարչակից Խոսքով վերացրեցիր անեծքի միջնորմը, Որը Քեզ հավատացողներին վերցնելով որպես եկեղեցի սեփականացրեց: Եվ տեսանելի բնությունը, որ տնօրինաբար վերցրեց կույսից, հոժարեց բնակվել մեր մեջ: Եվ աստվածային նորագործ ճարտարապետությամբ երկիրը երկնքի վերածեց:

Որովհետև Նա, Որի առջև չէին համարձակվում մնալ հրեշտակների գն-

դերը՝ զարհուրելով Աստվածութեանդ փայլականացայտ և անմատչելի լույսից, մեր փրկութեան համար մարդ եղավ և շնորհեց մեզ երկնայինների հետ հոգեղեն պար պարել:

Արկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քհ - (եղանակով) Եվ սերովբեների ու քերովբեների հետ միաձայն սրբասացութեամբ հորինել նվագներ և նրանց հետ համարձակորեն գոչելով աղաղակել և ասել:

Բ. ՀԻՇԱՏԱԿ

Դպ - Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Տեր զորութեանների, երկինքն ու երկիրը լի են Քո փառքով, օրհնութեան բարձունքներում. օրհնյալ ես, որ եկար և գալու ես Տիրոջ անունով, օխաննա՛ բարձունքներում:

Քհ - (ծածուկ, բազկատարած) Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ, Սո՛ւրբ ես ճշմարտապես և ամենասուրբ, և ո՞վ կարող է պարծենալ, Քո՛ մեր հանդեպ ունեցած անչափ բարեգործության զեղումները խոսքով բովանդակելու մեջ:

Որ արդեն իսկ նախապես մեղքերի տակ ընկածներին զանազան եղանակներով խնամելով սփոփեցիր, մարգարեներով, օրենքների տվչութեամբ, քահանաներով և ստվերակերպ երինջների զոհաբերութեամբ: Իսկ այս օրերի վախճանին մեր բովանդակ պարտքերի դատավճիռները խզելով՝ Քո Միածին Որդուն տվեցիր մեզ, որպես Պարտապան և Պարտք, Ողջակեզ և Օծյալ, Գառ և Երկնավոր Հաց, Քահանայապետ և Պատարագ:

Քանի որ Ինքն է բաշխողը և նույն Ինքն է բաշխվում մեր մեջ միշտ անսպառներն: Որովհետև հաստատապես և առանց ցնորքի մարդ դառնալով և անչիոթ միավորութեամբ մարմնանալով Աստվածածնից և

Սուրբ Կույս Մարիամից, մարդկային կենցաղի բոլոր կրքերի միջով ճանապարհորդեց առանց մեղքի: Եվ աշխարհի և մեր փրկութեան համար կամավոր կերպով եկավ խաչվելու:

Քահանան երկրպագելով սեղանին, բացում է սկիհը և իր ձեռքն է վերցնում նվիրաբերված հացը և ասում է.

Հացն վերցնելով Իր աստվածային, սուրբ, անմահ, անարատ և արարչագործ ձեռքը, ✠ օրհնեց, գոհացավ, բեկանեց և տվեց Իր սուրբ, ընտրյալ և բազմած աշակերտներին, ասելով.

Արկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քահանան սուրբ հացը երկու ձեռքերի մատներով բռնած, բարձրաձայն ասում է.

Քհ - (եղանակով) **Առե՛ք, կերե՛ք, այս է ԻՄ ՄԱՐՄԻՆը, որը բաշխվում է ձեր և շատերի համար որպես մեղքերի քավութուն և թողութուն:**

Դպ - Ամեն:

Քահանան սուրբ մարմինը մաղմայով զնելով սեղանի վրա և ձեռքն առնելով սկիհը՝ ծածուկ ասում է.

Քհ - (ծածուկ) **Նույնպես և բաժակն վերցնելով՝ ✠ օրհնեց, գոհացավ, խմեց և տվեց Իր սուրբ, ընտրյալ և բազմած աշակերտներին, ասելով.**

Արկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քահանան երկու ձեռքով սկիհը սեղանից փոքրինչ բարձրացնելով բարձրաձայն ասում է.

Քհ - (եղանակով) **Բողորդ խմեցե՛ք սրանից. այս է ՆՈՐ ՈՒՆՏԻ ԻՄ ԱՐՅՈՒՆը, որ թափվում է ձեր և շատերի համար, որպես մեղքերի քավութուն և թողութուն:**

Դպ - Ամեն: Հայր երկնավոր, որ Քո Որդուն մահվան հանձնեցիր մեզ համար, որպես մեր մեղքերի պարտապան. Նրա թափած արյամբ, աղաչում ենք Քեզ, ողորմի՛ր Քո բանավոր հոտին:

Քահանան մաղմամ սկիհի վրա զնելով ծածկում է այն.

Քհ - (ծածուկ) Քո բարերար Միածին Որդին մեզ պատվիրան ավանդեց, որպեսզի այս միշտ կատարենք Իր հիշատակի համար: Եվ մեր ազգակցութունից ընդունած մարմնով մահվան ստորին վայրն իջնելով՝ դժոխքի նիզեզերը հզորապես խորտակեց և Քեզ միայն ճանաչեցրեց որպես ճշմարիտ Աստված, Աստված ողջերի և մեռածների:

Եվ սկիհը երկու ձեռքերով բռնելով ասում է ծածուկ.

Եվ հիմա մենք, ո՛վ Տե՛ր, տրված այս հրամանի համաձայն, կատարելով Քո Միածնի փրկական մարմնի և արյան խորհուրդը, հիշում ենք մեզ համար Նրա կրած փրկագործ չարչարանքը, կենսատու խաչելութունը, երե-

քօրյա թաղումը, երանելի հարությունը, աստվածապես համբարձումը և Քո աջ կողմում նստելը, ո՛վ Հայր և Նրա ահավոր և փառավոր մյուս գալուստը, խոստովանում ենք և օրհնում:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քահանան սուրբ խորհուրդը սեղանից փոքր ինչ բարձրացնելով, մատուցում է Հորը, բարձրաձայն ասելով.

ՔՀ - (եղանակով) Եվ Քոնը, Քոնը եղողներից Քեզ ենք մատուցում ամեն կերպ և ամենքի համար:

Դպ - Ամեն ինչում օրհնյալ ես Տեր, օրհնում ենք Քեզ, գովում ենք Քեզ, գոհանում ենք Քեզանից, աղաչում ենք Քեզ, մեր Տեր Աստված:

Մինչ նրանք երգում են, քահանան սուրբ խորհուրդը զնելով սեղանին, բազկատարած ծածուկ աղոթում է.

ՔՀ - (ծածուկ) Մեր Տեր Աստված, արդարև գովում ենք Քեզ և միշտ գոհանում Քեզանից, որ մեր անարժանությունը զանց առնելով, այսպիսի ահավոր և անպատմելի խորհրդին սպասավոր կարգեցիր: Ոչ թե մեր որևէ բարեգործության համար, որից իսպառ զուրկ ենք և միշտ գտնվում ենք ձեռնունայն, այլ Քո հորդառատ ներողամտությունը ապավինելով, համարձակվում ենք մոտենալ Քո Միածնի՝ մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի մարմնի և արյան սպասավորությունը, Որին վայել է փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Գ. ՎԵՐԱԿՈՉՈՒՄ

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

✠ ՔՀ - Խաղաղություն ամենքին:

Դպ - Եվ քո հոգուն:

Սրկ - Աստծուն երկրպագենք:

Դպ - Քո առաջ, Տե՛ր: Որդի Աստծո, որ Հայրը մեզ հետ հաշտեցնելու համար պատարագվելով, բաշխվում ես մեր մեջ որպես կենաց հաց, աղաչում ենք Քեզ՝ Քո Սուրբ արյան հեղմամբ ողորմի՛ր Քո արյամբ փրկված հոտին:

Մինչ նրանք երգում են, քահանան խոնարհվելով երկրպագում է սեղանին և ծածուկ ասում այս աղոթքը.

ՔՀ - (ծածուկ) Ո՛վ բարերար Աստված երկրպագում, աղաչում և խնդրում ենք Քեզանից՝ մեզ և մատուցված այս ընծայի վրա ուղարկի՛ր Քո մշտնջենավորակից և էակից Սուրբ Հոգուն:

Ապա բացելով սկիհի ծածկոցը, մաղզման վերցնում է ձախ ձեռքը և երեք անգամ խաչակնքում է սուրբ հացը, իսկ նախասարկավազը՝ կանգնելով կողքին՝ խնկարկում է:

ՔՀ - (ցածր) Որով այս Հացն օրհնելով՝ ճշմարտապես դարձնես մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի Մարմինը (կրկնել երեք անգամ):

Սրկ - Ամեն:

Եվ մաղզման զնելով սեղանին, ձախ ձեռքն է վերցնում սկիհը և երեք անգամ խաչակնքում է՝ ասելով.

ՔՀ - (ցածր) Եվ այս Բաժակն օրհնելով՝ ստուգապես դարձնես մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի Արյունը (կրկնել երեք անգամ):

Սրկ - Ամեն:

Ապա մաղզման սուրբ մարմնով հանդերձ զնելով սկիհի վրա, երեք անգամ խաչակնքում է՝ ասելով.

ՔՀ - (ցածր) Որով այս Հացն ու գինին օրհնելով՝ ճշմարտապես դարձնես մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի մարմինն ու արյունը՝ փոխարկելով Քո Սուրբ Հոգով (կրկնել երեք անգամ):

Սրկ - (ցածր) Ամեն: (եղանակով) Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Ապա քահանան, համբուրելով սեղանը, սքողում է սկիհը:

ՔՀ - (եղանակով) Որպեսզի սա մեզ՝ բոլոր մոտեցողներիս համար լինի անդատապարտություն, մեղքերի քավություն և թողություն:

Դ. ՀԻՇԱՏԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Դպ - Հոգի Աստծո, որ երկնքից իջնելով Քո փառակցի խորհուրդն ես մեր ձեռքով կատարում, աղաչում ենք Քեզ՝ Սրա արյան հեղումով հանգիստ տուր մեր ննջեցյալների հոգիներին:

Այսուհետև քահանան այլևս չի խաչակնքում խորհրդի վրա և ձեռքը սկիհից ավելի ցածր է տարածում և հայացքը միշտ դեպի սուրբ խորհուրդն է պահում:

ՔՀ - (ծածուկ) *Տե՛ր, սրանով շնորհի՛ր սեր, կայունություն և ըղձալի խաղաղություն ամբողջ աշխարհին, սուրբ եկեղեցուն, բոլոր ուղղափառ եպիսկոպոսներին, քահանաներին, սարկավազներին, աշխարհի թագավորներին, իշխաններին, ժողովուրդներին, ճանապարհորդներին, նավորներին, բանտարկյալներին, վտանգի ենթարկվածներին, նեղվածներին և նրանց, ուրբեր բարբարոսների դեմ պատերազմի մեջ են:*

Սրանով շնորհի՛ր նաև եղանակին՝ բարեխառնություն, անդաստաններին՝ պողաբերություն և զանազան ախտերով հիվանդացածներին՝ արագ ապաքինում:

Սրանով հանգիստ շնորհի՛ր նախկինում ի Քրիստոս վախճանված բոլոր ննջեցյալներին՝ նախահայրերին, հայրապետներին, մարգարեներին, առաքյալներին, վկայվածներին, եպիսկոպոսներին, երեցներին, սարկավազներին և Քո սուրբ եկեղեցու ամբողջ ուխտին և բոլորին, որ աշխարհական դասից են՝ հավատով վախճանված տղամարդկանց և կանանց:

Սրկ - *Օրհնի՛ր, տե՛ր:*

ՔՀ - (եղանակով) *Որոնց հետ նաև մեզ այցելիր, Բարերար Աստված, աղաչում ենք:*

Դպ - *Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:*

ՔՀ - *Սուրբ կույս Մարիամ Աստվածածնի, Հովհաննես Մկրտչի, Ստեփանոս Նախավկայի և բոլոր սրբերի հիշատակը թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:*

Դպ - *Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:*

Սարկավազներն անցնում են սեղանի աջ կողմը և կարգով կանգնում, և նախասարկավազն առաջ դառնալով քարոզում է:

Սրկ - *Սուրբ առաքյալների, մարգարեների, վարդապետների, մարտիրոսների, բոլոր սուրբ հայրապետների, առաքելագործ եպիսկոպոսների, երեցների, ուղղափառ սարկավազների և բոլոր սրբերի հիշատակը նույնպես թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:*

Դպ - *Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:*

Այս ասա Հարության Կիրակիներին

Սրկ - *Երկրպագում ենք մեր Քրիստոս Աստծո՝ օրհնյալ, գովյալ և փառավորյալ, հրաշալի և աստվածագարգ Հարությանը:*

Դպ - *Փա՛ռք Քո Հարությանը, Տե՛ր:*

Սրկ - [Սրբերի տոներին] *Սուրբ և աստվածահաճո մարգարեի հիշատակը [կամ առաքյալի, մարտիրոսի, հայրապետի], որի հիշատակը կատարեցինք այսօր, թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:*

Դպ - *Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:*

Ապա նախասարկավազը անցնելով սարկավազների խմբի գլուխը՝ միասին ձեռնամած ասում են.

Սրկ - *Մեր առաջնորդների և առաջին լուսավորիչներին՝ սուրբ Թադեոս ու Բարդուղիմեոս առաքյալների, Գրիգոր Լուսավորչի, Արիստակեսի, Վրթանեսի, Հուսիկի, Գրիգորիսի, Ներսեսի, Սահակի, Դանիելի և ազի, Մեսրոպ վարդապետի և Գրիգոր Նարեկացու և Ներսես Կլայեցու [Շնորհալու], Հովհաննես Որոտնեցու և Գրիգոր ու Մովսես Տաթևացիների և սուրբ Գրիգորիսյանների ու Ներսիսյանների և Հայաստանյայց բոլոր սուրբ հովիվների ու հովվապետների հիշատակը թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:*

Դպ - *Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:*

Սրկ - *Սուրբ մենակյացների, առաքինասեր և աստվածուսույց կրոնավորների՝ Պողոսի, Անտոնի, Պողայի, Մակարի, Օնոփրիոսի, աբբա Մարկոսի, Նեղոսի, Արսենի, Եվագրի, Պարսամի, Հովհաննիսյանների ու Միմոնյանների, սուրբ Ոսկյանների ու Սուքիասյանների և աշխարհում նրանց բոլոր աշակերտների հիշատակը թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:*

Դպ - *Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:*

Սրկ - *Հավատացյալ թագավորների՝ սուրբ Աբգարի, Կոստանդինոսի, Տրդատի և Թեոդոսների, և բոլոր սուրբ ու բարեպաշտ թագավորների և աստվածասեր իշխանների հիշատակը թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:*

Դպ - *Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:*

Սրկ - *Ընդհանուր բոլոր հավատացյալների, տղամարդկանց և կանանց, ծերերի և երեխաների և ամեն տարիքի հավատով ու սրբությամբ*

ի Քրիստոս ննջածների հիշատակը թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:

Դպ - Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր:

Եվ մինչ սարկավազը քարոզ է ասում, քահանան սկսում է աղոթքը, որպեսզի միասին ավարտեն:

ՔՏ - (ծածուկ) Հիշի՛ր Տե՛ր, և ողորմի՛ր և օրհնի՛ր Քո Սուրբ Ընդհանրական և Առաքելական Եկեղեցին, որը փրկեցիր Քո Միածնի պատվական արյամբ և ազատեցիր սուրբ խաչով: Ծնորհի՛ր նրան անշարժ խաղաղություն:

Հիշի՛ր Տե՛ր, ողորմի՛ր և օրհնի՛ր բոլոր ուղղափառ եպիսկոպոսներին, որոնք ուղիղ վարդապետություն մեկնաբանում են մեզ ճշմարտության խոսքը:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՏ - (եղանակով) Առավել ևս մեր եպիսկոպոսապետին և ամենայն Հայոց պատվական Հայրապետ, Տեր (անունը) սրբազնագույն կաթողիկոսին: Եվ թեմիս (վիճակի) բարեխնամ առաջնորդ Տեր (անունը): Ուղիղ վարդապետություն մեր կար օրերով շնորհի՛ր մեզ:

Դպ - Ամեն:

Նախասարկավազը և սարկավազը համբուրում են սեղանը և շրջանցելով այն հետևի կողմից, գալիս են սեղանի ձախակողմը և միասին մեծ ոսրովի ասած առաջին օրենքին են ասում.

Սրկ - Մեր Տեր Աստված, գոհություն և փառաբանություն ենք մատուցում Քեզ այս սուրբ և անմահ պատարագի համար, որ այս սուրբ սեղանի վրա է: Որպեսզի սա մեզ պարգևի կյանքի սրբություն: Սրանով շնորհի՛ր սեր, հաստատություն և ըզձալի խաղաղություն ամբողջ աշխարհին, սուրբ եկեղեցուն ու բոլոր ուղղափառ եպիսկոպոսներին, մեր եպիսկոպոսապետին և ամենայն Հայոց Հայրապետ, Տեր (անունը) սրբազնագույն կաթողիկոսին, (վիճակի) բարեխնամ առաջնորդ, Տեր (անունը) եպիսկոպոսին, և քահանային, որը մատուցում է այս պատարագը:

Նաև քրիստոնյա թագավորների և բարեպաշտ իշխանների զորությունների հաղթությունների համար: Աղաչենք և խնդրենք նաև մեր հանգուցյալների հոգիների համար: Առավելապես մեր հանգուցյալ բաբունապետերի, այս սուրբ եկեղեցին կառուցողների և նրանց համար, ովքեր հանգչում են սրա հովանու տակ:

Ազատություն՝ մեր գերված եղբայրներին, շնորհ՝ ներկա ժողովրդին և հանգիստ՝ հավատով ու սրբություն մեր Քրիստոս վախճանվածներին: Նրանց հիշատակը ևս թող լինի այս սուրբ պատարագին, աղաչում ենք:

Դպ - Լստ ամենայնի և ամենքի համար: †

ՔՏ - (ծածուկ) Հիշի՛ր, Տե՛ր, ողորմի՛ր և օրհնի՛ր Քո առաջ կանգնած ժողովրդին և այս պատարագը մատուցողներին և նրանց պարգևի՛ր պիտանին ու օգտակարը:

Հիշի՛ր, Տե՛ր, ողորմի՛ր և օրհնի՛ր Քո Սուրբ Եկեղեցու ուխտավորներին, նվիրատուներին և նրանց, ովքեր ողորմածություն հիշում են աղքատներին: Եվ Քո բնական առատաձեռնություն հատուցիր նրանց պարտքերը՝ հարյուրապատիկը այստեղ և հանդերձյալ կյանքում:

Հիշի՛ր, Տե՛ր, ողորմի՛ր և գթա՛ հանգուցյալ հոգիներին: Հանգըստացրու նրանց և լուսավորիր և Քո սրբերի շարքը դասիր երկնային արքայության մեջ և արժանացրու Քո ողորմությունը:

Հիշի՛ր, Տե՛ր Քո ծառա (անունը) հոգին և ողորմի՛ր նրան՝ Քո մեծ ողորմություն մեր և Քո այցելություն նրան հանգստացրո՛ւ Քո երեսի լույսով: (Խակ եթե ողջ է) Փրկիր նրան մարմնի և հոգու ամեն տեսակ որոգայթներից:

Հիշի՛ր, Տե՛ր նաև նրանց, ովքեր հանձնարարեցին մեզ մեր աղոթքներում հիշել իրենց, ողջերին ու հանգուցյալներին և առաջնորդի՛ր մեր ու նրանց աղաչանքների կամքը դեպի ուղիղը, և որը լի է փրկություն: Եվ բոլորին վարձատրի՛ր Քո անանց և երանելի բարություն:

Նաև զտելով մեր խորհուրդները՝ մեզ տաճար արա՛ մեր Տիրոջ և Փրկչի՛ Քո Միածին Որդու՝ Հիսուս Քրիստոսի մարմնի և արյան ընդունման համար: Որի հետ Քեզ՝ Ամենակալ Հորդ, կենդանարար ու ազատիչ Սուրբ Հոգուդ հետ միասին, վայելում են փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյան հավիտենից. ամեն:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՏ - (եղանակով)

† Եվ մեր մեծ Աստծու և Փրկչի՛ Հիսուս Քրիստոսի ողորմությունը թող լինի ձեր ամենքի հետ:

Դպ - Ամեն. և քո հոգու հետ:

Ե. ԱՂՈԹՔ ՏԵՐՈՒՆԱԿԱՆ

Սրկ - Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Բոլոր սրբերով, որոնց հիշատակեցիր առավել ևս Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Մատուցված, սուրբ և աստվածային անմահ պատարագի համար, որ սուրբ սեղանի վրա է Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Որպեսզի մեր Տեր Աստված, որն ընդունեց այս սուրբ պատարագը Իր երկնային և իմանալի սուրբ մատուցարանում, փոխարենն ուղարկի մեզ Իր Սուրբ Հոգու շնորհները ու պարգևները, Տիրոջը աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Ընդունի՛ր, ապրեցրո՛ւ, ողորմի՛ր և պահպանի՛ր մեզ Տեր, Քո շնորհներով:

Դպ - Կեցո՛, Տեր և ողորմի՛ր:

Սրկ - Ամենասրբուհի և միշտ կույս Մարիամ Աստվածածինին բոլոր սրբերի հետ հիշելով՝ Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Հիշի՛ր, Տեր և ողորմի՛ր:

Սրկ - Դարձյալ միաբանված մեր ճշմարիտ և սուրբ հավատի համար, Տիրոջն աղաչենք:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Մեր անձերը և միայնց ամենակալ Աստծուն հանձնենք:

Դպ - Քեզ՝ Տիրոջը, հանձնվենք:

Սրկ - Եվ բոլորս միասին ասենք. մեր Տեր Աստված, ողորմի՛ր մեզ՝ Քո մեծ ողորմության համաձայն:

Դպ - Տեր ողորմի՛ր, Տեր ողորմի՛ր, Տեր ողորմի՛ր:

ՔՀ - (ծածուկ բազկատարած) Աստված ճշմարտության և Հայր ողորմության, գոհանում ենք Քեզանից, որ երանելի նահապետներից ավելի մեր՝ պարտականներիս, բնությունն առավել մեծարեցիր, քանի որ նրանց համար Աստված կոչվեցիր, իսկ մեզ բարեհաճեցիր Հայր անվանվել՝ զթալով:

Եվ այժմ, Տե՛ր, աղաչում ենք Քեզ, Քո կողմից տրված նոր ու պատվական անվանադրության այս շնորհը օրըստօրե պայծառացնելով, ծաղկեցրո՛ւ

Քո Սուրբ Եկեղեցու մեջ:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - (եղանակով) Եվ թույլ տուր մեզ համարձակ ձայնով բացել մեր բերանը, կանչել Քեզ, երկնավոր Հայր, երգել և ասել:

Դպ - (բազկատարած)

ՀԱՅՐ մեր, որ երկնքում ես,
սուրբ թող լինի Քո անունը:
Քո արքայությունը թող գա,
Քո կամքը թող լինի երկրի վրա, ինչպես որ երկնքում է:
Մեր հանապազօրյա հացը տո՛ւր մեզ այսօր:
Եվ թո՛ղ մեզ մեր պարտքերը,
ինչպես և մենք ենք թողնում մեր պարտապաններին:
Եվ մի՛ տանիր մեզ փորձություն,
այլ փրկի՛ր մեզ չարից:

ՔՀ - (ծածուկ) Տերերի Տեր, աստվածների Աստված, հավիտենական թագավոր, բոլոր արարածների Արարիչ և մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսի Հայր, մեզ մի՛ տանիր փորձություն, այլ փրկի՛ր չարից և ազատի՛ր փորձությունից:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - (եղանակով) Քանի որ Քոնն են արքայությունը, զորությունը և փառքը հավիտյանս. ամեն:

Զ. ԽՈՆԱՐՀՈՒՄ

ՔՀ - Խաղաղություն ամենքին:

Դպ - Եվ քո հոգուն:

Սրկ - Աստծուն երկրպագենք:

Դպ - Քո առաջ, Տե՛ր:

Ողջ ժողովուրդը ծնկի է գալիս, և քահանան խոնարհելով գլուխը սկիզի աջ կողմում, ծածուկ աղոթում է.

ՔՀ - (ծածուկ) Ո՛վ Սուրբ Հոգի, որ կյանքի աղբյուրն ու ողորմության բխումն ես, ողորմի՛ր այս ժողովուրդին, որ խոնարհվելով երկրպագում է Քո Աստվածությունը: Սրանց ամբողջական պահիր, տպավորիր սրանց հոգիներում մարմնի տեսանելի ձևը՝ հանդերձյալ բարիքներիդ տիրելու ու ժառանգելու համար:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քահանան երկրպագելով սկիհի աջ կողմում ասում է Քրիստոսիւ և երկրպագելով ձախ կողմում, ասում է Յիսուսիւ և երկրպագելով սկիհի վրա, ասում է Տէրամբ մերով և այլն:

ՔՀ - (եղանակով) Քրիստոսով, Հիսուսով, մեր Տիրոջով, որի հետ Քեզ՝ Սուրբ Հոգուդ և ամենակալ Հորը վայել է փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Է. ԲԱՐՁՐԱՅՈՒՄ

Սրկ - Ուշադրություն:

Քահանան վերցնում է սկիհի ծածկոցն ու այլևս չի ծածկում և երկու ձեռքերի մատներով բարձրացնելով սուրբ մարմինը վեր՝ ժողովրդին ի տես, ասում է բարձրաձայն.

ՔՀ - Ի սրբություն սրբոց:

Դպ - Միայն Սուրբ, միայն Տեր, Հիսուս Քրիստոս, Աստու Հոր փառքի մեջ, ամեն:

Ը. ՓԱՌԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Մինչ դպիրները եղանակում են Յիսուս Քրիստոս և այլն, քահանան բարձրացնում է սկիհը վեր, ժողովրդին ի տես:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - Օրհնյալ է Հայրը Սուրբ, Աստված ճշմարիտ:

Դպ - Ամեն:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - Օրհնյալ է Որդին Սուրբ, Աստված ճշմարիտ:

Դպ - Ամեն:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - Օրհնյալ է Հոգին Սուրբ, Աստված ճշմարիտ:

Դպ - Ամեն:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

ՔՀ - Օրհնություն և փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Դպ - Ամեն: Հայր Սուրբ, Որդիդ Սուրբ, Հոգիդ Սուրբ. օրհնություն Հորը,

Որդուն և Սուրբ Հոգուն, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Մինչ նրանք երգում են, քահանան խոնարհվում է և աղոթում:

ՔՀ - (ծածուկ) Մեր Տեր Հիսուս Քրիստոս, նա՛յի՛ր երկնքի Քո սրբությունից և փառքի թագավորությանդ աթոռից, ե՛կ մեզ սրբելու և ապրեցնելու: Որ Հոր հետ ես նստում և այստեղ պատարագվում, արժանի արա՛ մեզ տալ Քո անարատ մարմնից և պատվական արյունից և մեր միջոցով՝ այս ողջ ժողովրդին:

ԿԱՏԱՐՈՒՄ

Ա. ԹԱԹԱԽՈՒՄ

Ապա քահանան երկրպագելով համբուրում է սեղանը և մաղղման սկիհից վերցնելով դնում է սեղանին և վերցնելով սուրբ մարմինը՝ ամբողջը թրջում է անապական արյամբ և ծածուկ ասում է.

ՔՀ - (ծածուկ) Մեր Տեր Աստված, որ մեզ Քո Միածին Որդու անունով քրիստոնյա կոչեցիր և հոգևոր ավազանի մկրտություն շնորհեցիր մեզ՝ մեղքերի թողության համար և մեզ արժանի արիւր հաղորդվելու Քո Միածնի սուրբ մարմնին և արյանը:

Եվ այժմ, Տե՛ր, աղաչում ենք Քեզ՝ մեզ արժանի արա՛ ընդունելու այս սուրբ խորհուրդը՝ մեր մեղքերի թողության համար և գոհությամբ փառավորելու Քեզ՝ Քո Որդու և Սուրբ Հոգու հետ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Քահանան սկիհը սուրբ մարմնով հանդերձ վերցնելով իր ձեռքը, բարձրաձայն ասում է.

✠ ՔՀ - (եղանակով) Մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի սուրբ, սուրբ և պատվական մարմնից ու արյունից (դառնում է դեպի ժողովուրդը և մի փոքր առաջ դալով, բարձրացնում է սկիհը), սրբությամբ ճաշակենք, որ երկնքից իջնելով՝ բաշխվում է մեր մեջ:

Սա է կյանք, հույս, հարություն, մեղքերի քավություն և թողություն:

Սաղմոս ասացե՛ք մեր Տեր Աստծուն: Սաղմոս ասացե՛ք մեր երկնավոր ու անմահ թագավորին, որ նստում է քերովբեական կառքերի վրա:

Քահանան վերադառնում է սեղանի մոտ և ձգվում է վարագույրը: Բոլոր սարկավազները սեղանի ձախ կողմում հավաքված սկսում են դասում կանգնած դպիրների հետ փոխնիփոխ երգել «Տէր, ողորմեա»:

Դպ - Տեր ողորմիր, Տեր ողորմիր, Տեր ողորմիր:

Սրկ - Տեր ողորմիր, Տեր ողորմիր, Տեր ողորմիր:

Դպ - Ամենասուրբ Երրորդություն, տո՛ւր աշխարհիս խաղաղություն:

Սրկ - Եվ հիվանդներին՝ բժշկություն, ննջեցյալներին՝ արքայություն:

Դպ - Տեր ողորմիր, Տեր ողորմիր, Հիսուս Փրկիչ, մեզ ողորմիր:

Սրկ - Այս սուրբ, անմահ և կենարար պատարագի միջնորդությամբ:

Դպ - Տե՛ր, ընդունի՛ր և ողորմի՛ր:

Բ. ԲեկոնիՄ

Երբ ավարտում են, նախասարկավազը ձայնում է դպիրներին բառերը հատհատ արտասանելով.

Սրկ - Ո՛վ դպիրներ, սաղմոս ասացե՛ք մեր Տեր Աստծուն և քաղցր ձայնով հոգևոր երգեր: Որովհետև Նրան վայելում են սաղմոսներ և օրհնություններ, ալիլուիաներ և հոգևոր երգեր: Պաշտոնյաներ, երգելով հանդերձ սաղմոս ասացե՛ք և Տիրոջն երկնքում օրհնեցե՛ք:

Դպ - Օրհնյալ է Աստված:

Քրիստոսը պատարագվելով բաշխվում է մեր մեջ, ալիլուիա:

Իր մարմինը մեզ է տալիս իբրև կերակուր, իսկ Իր սուրբ արյունը ցողում է մեր մեջ, ալիլուիա:

Մոտեցե՛ք Տիրոջը և առե՛ք լույսը, ալիլուիա:

Ճաշակեցե՛ք և տեսե՛ք, որ քաղցր է Տերը, ալիլուիա:

Օրհնեցե՛ք Տիրոջը երկնքում, ալիլուիա:

Օրհնեցե՛ք Նրան բարձունքներում, ալիլուիա:

Օրհնեցե՛ք Նրան, Նրա բոլոր հրեշտակներ, ալիլուիա:

Օրհնեցե՛ք Նրան, Նրա բոլոր զորություններ, ալիլուիա:

Մինչ նրանք երգում են, քահանան ձեռքն է առնում սուրբ մարմինը և արտասուքով ծածուկ ասում է.

Քհ - (ծածուկ) Ինչպիսի օրհնություն կամ ինչպիսի գոհություն ասենք այս հացի ու բաժակի վրա: Այլ, Հիսո՛ւս, միայն Քեզ ենք օրհնում՝ Հորդ և Ամենասուրբ Հոգուդ հետ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Քահանան, աչքերը սուրբ խորհրդին հառած, ասում է.

Խոստովանում և հավատում եմ, որ Դու ես Քրիստոսը՝ Որդին Աստծո, որ աշխարհի մեղքերը վերցրեցիր:

Եվ սուրբ մարմինը չորս մասի բաժանելով, գցում է բաժակի մեջ՝ ասելով.

Սուրբ Հոգու կատարումը:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ

Ա. ՆԱԽԱՀԱՂՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ

Եվ ապա մի մասը միայն ձեռքն առնելով, ծածուկ աղոթում է՝ արտասուքով և գոհություն մատուցելով Հորն ու Որդուն:

Քհ - (ծածուկ) Հայր Սուրբ, որ մեզ Քո Միածնի անվանակցությամբ կոչեցիր և լուսավորեցիր հոգևոր ավագանի մկրտությանը, արժանի արա՛ ընդունելու այս սուրբ խորհուրդը՝ մեր մեղքերի թողության համար:

Մեր մեջ էլ տպավորի՛ր Սուրբ Հոգուդ շնորհները, ինչպես որ սուրբ առաքյալների մեջ, որոնք ճաշակեցին և եղան ողջ աշխարհի մաքրագործողները:

Եվ այժմ, ո՛վ Տեր, Հայր բարերար, այս հաղորդությունը մասը դարձրո՛ւ աշակերտների երեկոյան ճաշակմանը վերցնելով մեղքերի խավարը: Մի՛ նայիր իմ անարժանությանը և մի՛ արգելի՛ր Սուրբ Հոգուդ շնորհները: Այլ անհուն մարդասիրությանդ համաձայն՝ սա պարզեի՛ր որպես մեղքերի քավիչ և հանցանքների լուծիչ: Ինչպես որ խոստացավ և ասաց մեր Տեր Հիսուս Քրիստոսը, թե՛ «Ամեն ոք, ով ճաշակում է Իմ մարմինը և ըմպում է Իմ արյունը, հավիտյան պիտի ապրի»: Արդ սա մեզ քավություն արա, որպեսզի ովքեր ուտում և ըմպում են սրանից, օրհնություն և փառք մատուցեն Հորը և Որդուն և Սուրբ Հոգուն այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

✠ Խաղաղություն ամենքին:

Գոհանում եմ Քեզանից, Քրիստոս թագավոր, որ ինձ՝ անարժանիս, արժանի արեցիր հաղորդվելու սուրբ մարմնիդ և արյանդ: Եվ այժմ աղաչում եմ Քեզ, Տեր, սա ինձ համար թող չլինի դատապարտություն, այլ մեղքերի քավություն և թողություն, հոգու ու մարմնի առողջություն, և բոլոր առա-

քինի գործերի ամբողջացում, որպեսզի սա սրբի իմ շունչը, հոգին ու մարմինը և ինձ տաճար ու բնակարան դարձնի Քո Ամենասուրբ Երրորդությունը, որպեսզի արժանի լինեմ Քո սրբերի հետ փառավորելու Քեզ՝ Հորդ և Սուրբ Հոգուդ հետ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Ս. ՀՈՎՀԱՆ ՈՍԿԵԲԵՐԱՆԻ ԱՂՈԹՔԸ

Իմ Տեր Աստված, գոհանում, մեծարում, և փառավորում եմ Քեզ, որովհետև ինձ՝ անարժանիս, այսօր արժանի արեցիր հաղորդակից լինելու Քո աստվածային և սոսկալի խորհրդին, անարատ մարմնիդ և պատվական արյանդ:

Դրա համար սրանց բարեխոս ունենալով՝ աղաչում եմ իմ կյանքի բոլոր օրերի և ժամանակների ընթացքում ինձ պահի՛ր Քո սրբություն մեջ: Որպեսզի հիշելով Քո բարեգլխությունները, կենդանի լինեմ Քեզ հետ, որ մեզ համար չարչարվեցիր, մեռար և հարություն առար:

Տե՛ր և Աստված իմ, խորտակիչը թող չմոտենա ինձ, որ կնքված եմ Քո պատվական արյամբ:

Ո՛վ ամենակարող, որ միակ անմեղն ես, սրանցով մաքրի՛ր ինձ իմ բոլոր մեղքերի գործերիցս: Տե՛ր, ամրացրո՛ւ իմ կյանքն ամեն տեսակի փորձությունից և իմ դեմ պատերազմողին քանիցս, որ վեր կենա իմ դեմ ամաչած և պատկառած ետ մղիր ինձանից:

Ամրացրո՛ւ իմ լեզվի և մտքի ընթացքը և մարմնիս բոլոր ճանապարհները: Ամեն օր ինձ հետ եղի՛ր, Քո անսուտ խոստման համաձայն, թե. «Ո՛վ ուտում է իմ մարմինը և ըմպում է իմ արյունը, նա կբնակվի իմ մեջ, և ես՝ նրա մեջ»: Ո՛վ մարդասեր, քանի որ Դու ասացիր, ուրեմն պահի՛ր Քո աստվածային անքակտելի հրամանների խոսքերը, որովհետև Դու ողորմության, գլխության, մարդասիրության Աստվածն ես և բոլոր բարիքներ պարգևողը, ուստի Քեզ է վայելում փառքը՝ Հորդ և Ամենասուրբ Հոգուդ հետ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Բ. ՃԱՇԱԿՈՒՄ

Խաչակնքելով իրեն, Աստծուց իր և ժողովրդի համար տարբեր շնորհներ է հայցում և թողություն է խնդրում իր հանցավոր թշնամիների և իրեն ատողների համար և դրանից հետո ասում է.

Քհ - (ծածուկ) Հավատով հավատում եմ Ամենասուրբ Երրորդությանդ՝

Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուդ:

Եվ ապա ահով ու դողով ճաշակում է իր ձեռքում եղած մասն՝ ասելով.

Քրիստոս Աստված իմ Հիսուս, հավատով ճաշակում եմ Քո սուրբ, կենարար և փրկագործ մարմինը՝ իմ մեղքերի թողության համար:

Եվ ըմպում է բաժակից, ասելով.

Քրիստոս Աստված իմ Հիսուս, հավատով ըմպում եմ Քո սրբարար ու մաքրագործ Արյունը՝ իմ մեղքերի թողության համար:

Եվ Տիրոջ Մարմինն ու Արյունը ճաշակելուց հետո, ասում է.

Քո անապական մարմինը թող լինի ինձ կյանք, իսկ Քո սուրբ արյունը՝ մեղքերիս քավություն և թողություն:

Եթե եկեղեցականների մեջ կլինեն հաղորդության արժանիներ, հաղորդվում են սեղանի վրա, վարագույրի հետևում, և ապա բացվում է վարագույրը և նախասարկավազը բարձր ձայնով դիմում է ժողովրդին.

Սրկ - Երկյուղածությամբ և հավատով առաջ եկեք և սրբությամբ հաղորդվեցե՛ք:

Քահանան սուրբ խորհուրդը ձեռքին դառնում է դեպի ժողովուրդը և փոքրինչ առաջ գալիս և եթե կան արժանիներ բեմի վրա ծնկի գալով հաղորդություն է տալիս ժողովրդին, իսկ սարկավազը, սկիհը դասառակով բռնում քահանայի ձախ կողմում:

Քհ - Ասացե՛ք մեղավոր եմ Աստծու առջև. հավատում եմք Սուրբ Հորը Աստծուն ճշմարիտ, հավատում եմք Սուրբ Որդուն Աստծուն ճշմարիտ, հավատում եմք և Սուրբ Հոգուն Աստծուն ճշմարիտ:

Խոստովանում և հավատում եմք: Քանի որ սա է մեր Տեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի պատվական մարմինն ու արյունը, որ մեր մեղքերին քավություն և թողություն է լինում:

Շարական հաղորդության

Որ կազմեցիր խորհուրդի սեղանն և արբեցրեցիր անմահական բաժակից Քո սուրբ առաքյալներին այսօր սուրբ վերնատանը. աղաչում եմք, Փրկիչ, ողորմի՛ր:

Մաքրիր մեր մտքերն ու խորհուրդները, որպեսզի մենք էլ այսօր Քո սուրբ առաքյալների հետ սրբությամբ հաղորդվենք սուրբ վերնատանը. աղաչում ենք, Փրկիչ, ողորմի՛ր:

Դպ - Մեր Տերն ու մեր Աստվածը մեզ երեւաց. օրհնյա՛լ լինի Տիրոջ անունով եկողը:

Քահանան սկիհը ձեռքին բռնած օրհնում է ժողովրդին՝ (ասելով).

Քհ - Ո՛վ Տեր, ապրեցրո՛ւ Քո ժողովրդին և օրհնի՛ր Քո ժառանգությունը. Հովվի՛ր և բարձրացրո՛ւ սրանց այսուհետև մինչև հավիտյան:

Գ. ԳՈՀԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Դպ - Տե՛ր, ճաշակելով Քո մարմինն ու արյունը, լցվեցինք Քո բարիքներով. փա՛ռք բարձունքներում՝ մեզ կերակրողիդ: Դու, որ միշտ կերակրում ես մեզ, ուղարկի՛ր Քո հոգևոր օրհնությունը. փա՛ռք բարձունքներում՝ մեզ կերակրողիդ:

Քահանան վերադառնում է սեղանի մոտ, ձգվում է վարագույրը և ճաշակելով մնացյալ մարմինն ու արյունը հստակ մաքրում է սկիհը, ծածուկ ասելով այս աղոթքը.

Քհ - (ծածուկ) Ամենակալ Հայր, գոհանում ենք Քեզանից, որ մեզ համար սուրբ եկեղեցին նավահանգիստ և սրբության տաճար պատրաստեցիր, ուր փառաբանվում է Սուրբ Երրորդությունդ, ալելուիա:

Գոհանում ենք Քեզանից, Քրիստոս թագավոր, որ Քո կենարար մարմնով և սուրբ արյամբ մեզ կենդանություն պարգևեցիր: Շնորհի՛ր քավություն և մեծ ողորմություն, ալելուիա:

Գոհանում ենք Քեզանից, Հոգի ճշմարիտ, որ նորոգեցիր սուրբ եկեղեցին. անարատ պահի՛ր այն Երրորդությանդ հավատով այսուհետև մինչև հավիտյան. ալելուիա:

Սրկ - Եվ խաղաղության համար ևս աղաչենք Տիրոջը:

Դպ - Տե՛ր, ողորմի՛ր:

Սրկ - Առավել ևս դուք, այս աստվածային, սուրբ, երկնային, անմահ, անարատ և անապական խորհուրդը հավատով ընդունածներ, գոհացե՛ք Տիրոջից:

Դպ - Տե՛ր, գոհանում ենք Քեզանից, որ մեզ կերակրեցիր Քո անմահական սեղանից՝ բաշխելով մարմինդ և արյունդ, որպես աշխարհի փրկու-

թյուն և կյանք՝ մեր անձերի համար:

Քհ - (ծածուկ) Քրիստոս Աստված մեր, գոհանում ենք Քեզանից, որ այսպիսի բարության ճաշակում շնորհեցիր մեզ մեր կյանքի սրբության համար: Սրանով սուրբ և անարատ պահի՛ր մեզ, բնակվելով մեր շուրջը Քո Աստվածային խնամքով:

Հովվի՛ր մեզ Քո սուրբ և բարեսեր կամքի անդաստանում, որով ամրացած բանսարկու թշնամու ամեն տեսակ հակառակությունների դեմ, արժանի լինենք լսելու Քո ձայնը և հետևելու Քեզ՝ միակ ճշմարիտ և քաջահազդթ Հովվիդ, և Քեզանից ընդունելու երկնային արքայությունդ մեջ մեզ համար պատրաստված տեղը: Աստված մեր և Տեր մեր և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոս, որ օրհնյալ ես Քո Հոր և Սուրբ Հոգու հետ այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

✠ Խաղաղություն ամենքին:

Անքննելի, անհասանելի, եռյակ Ինքնությունդ, հաստատող, ընդունող և անբաժանելի, միասնական Սուրբ Երրորդությանդ վայել է փառք, իշխանություն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Քահանան լվանալով ձեռքերը, դնում է խույրը, իսկ եթե եպիսկոպոս է՝ թազը և հագնում է եմփորոնը, ապա բացվում է վարագույրը:

ԱՐՁԱԿՈՒՄ

ԱՂՈԹՔ ԵԿԵՂԵՑՈՒ ՄԵՋ

Սրկ - Օրհնի՛ր, տե՛ր:

Եվ քահանան երկրպագելով սուրբ սեղանին, ձեռքն է վերցնում սուրբ պիետարանը և հարավային աստիճաններով իջնելով դաս (ասում է).

Քհ - (եղանակով) Տե՛ր, որ օրհնում ես նրանց, ովքեր օրհնում են Քեզ և սրբացնում ես Քեզ հուսացողներին:

Դպ - Օրհնյա՛լ է Աստված:

Քհ - Ապրեցրո՛ւ Քո ժողովրդին և օրհնի՛ր Քո ժառանգությունը, պահի՛ր Քո եկեղեցու ամբողջությունը:

Դպ - Ամեն:

Քհ - Մաքրի՛ր սրանց, որոնք սիրով ողջունեցին Քո տան վայելչություն-

նր: Դու մեզ փառավորի՛ր Քո աստվածային զորութեամբ և մի՛ լքիր Քեզ հուսացողներին:

Դպ - Ամեն:

Քհ - Խաղաղութիւն պարգևի՛ր ամբողջ աշխարհին, եկեղեցիներին, քահանաներին, քրիստոնյա թագավորներին, նրանց զինվորներին և ողջ ժողովրդին:

Դպ - Ամեն:

Քհ - Որովհետև բոլոր բարի տուրքերը և բոլոր կատարյալ պարգևները Քո կողմից՝ վերևից են իջել, Դու, որ լուսի Հայրն ես և Քեզ վայել է փառք, իշխանութիւն և պատիվ, այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

Դպ - Թող օրհնյալ լինի Տիրոջ անունը այժմվանից մինչև հավիտյան (կրկնի երեք անգամ):

Քհ - Օրհնքների ու մարգարեների կատարումը դու ես, մեր Փրկիչ Քրիստոս Աստված, որ լրացրիր Հայրակամ Քո բոլոր անօրինութիւնները, մեզ նույնպես լցրո՛ւ Քո Սուրբ Հոգով:

ՎԵՐՁԻՆ ԱՎԵՏԱՐԱՆ

Սրկ - [Ալեյուիա], ոտքի:

Քահանան դառնալով դեպի ժողովուրդը՝ ասում է.

✠ Քհ - Խաղաղութիւն ամենքին:

Դպ - Եվ քո հոգուն:

Սրկ - Երկյուղածութեամբ լսեցե՛ք:

Քհ - Հիսուս Քրիստոսի Սուրբ Ավետարանին՝ ըստ Հովհաննեսի:

Դպ - Փառք Քեզ, մեր Տեր Աստված:

Սրկ - Ուշադրութիւն:

Դպ - Աստված է խոսում:

Եվ ապա կարդում են Արձակման Ավետարանը «Ի հօրէ լուսոյ»:

Քհ - Արձակման Ավետարան (Հովհ. Ա. 1-14):

Սկզբից էր Բանը, և Բանն Աստծու մոտ էր, և Բանն Աստված էր: Նա սկզբից Աստծու մոտ էր: Ամեն ինչ Նրանով եղավ, և առանց Նրա չեղավ

ոչինչ, որ եղել է:

Կյանքը Նրանով էր: Եվ կյանքը մարդկանց լույս էր: Եվ լույսը խավարի մեջ լուսավորում է, և խավարը Նրան չնվաճեց:

Կար մի մարդ՝ Աստծուց ուղարկված. նրա անունը՝ Հովհաննես: Սա եկավ որպես վկա, որպեսզի վկայի Լուսի մասին, որ բոլորը նրա միջոցով հավատան: Ինքը Լույսը չէր, այլ եկել էր, որ վկայի Լուսի մասին:

Նա էր ճշմարիտ Լույսը, որ լուսավորում է ամեն մարդու, որ գալու է աշխարհ: Նա աշխարհի մեջ էր, և աշխարհը Նրանով եղավ, սակայն աշխարհը Նրան չճանաչեց:

Յուրայինների մոտ եկավ, բայց յուրայինները Նրան չընդունեցին: Իսկ ովքեր Նրան ընդունեցին, նրանց իշխանութիւն տվեց լինելու Աստծու որդիներ, նրանց, որոնք Իր անվանը կհավատան: Նրանք ո՛չ արյունից, ո՛չ մարմնի կամքից և ո՛չ էլ այլ մարդու կամքից, այլ Աստծուց ծնվեցին:

Եվ Բանը Մարմին եղավ ու բնակվեց մեր մեջ, և մենք տեսանք Նրա փառքը, որպես փառքը Միածնի՝ Հոր կողմից՝ լի շնորհներով և ճշմարտութեամբ:

Դպ - Փառք Քեզ, Տեր Աստված մեր:

Սրկ - Սուրբ Խաչով աղաչենք Տիրոջը, որպեսզի սրանով փրկի մեզ մեղքերից և Իր ողորմութեան շնորհիվ պահպանի մեզ: Ամենակալ Տեր Աստված մեր, ապրեցրու և ողորմիր:

Քհ - Տեր ողորմիր, Տեր ողորմիր: Պահպանիր մեզ Քրիստոս Աստված մեր Քո սուրբ և պատվական խաչի հովանու տակ խաղաղութեամբ, փրկիր երեւացող և աներևույթ թշնամուց: Արժանի արա գոհութեամբ փառավորելու Քեզ՝ Հոր և Սուրբ Հոգուդ հետ այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից. ամեն:

ՕՐՀՆՈՒԹՅՈՒՆ ԱՐՁԱԿՄԱՆ

Սրկ - Ամեն ժամ Տիրոջն օրհներգեմ, Նրա օրհնութիւնն ամեն ժամ բերանումս լինի:

Եվ քահանան սուրբ ավետարանով խաչակնքում է ժողովրդին՝ ասելով.

✠ Քհ - Օրհնյա՛լ եղեք Սուրբ հոգու շնորհներով, գնացեք խաղաղութեամբ, և Տեր Հիսուս Քրիստոսը թող լինի ձեզ և ամենքիդ հետ. ամեն:

Եվ դպիրները մինչ ասում են Ի Տէր պարծեսցի (Սաղմոս 33/34 Արձակման), բաշխում են մասը ողջ ժողովրդին:

Դպ - Անձա Տիրոջով պարծենա, հեզերը թող լսեն և ուրախանան:

Մեծարեցեք Տիրոջն ինձ հետ, բարձրացնենք Նրա անունը միասին:

Խնդրեցի Տիրոջն, ու լսեց ինձ և բոլոր նեղություններիցս փրկեց:

Մոտեցեք Տիրոջն ու լույս առեք, և թող ձեր երեսները չամաչեն:

Աղքատն այս Տիրոջը դիմեց, և Տերը լսեց նրան ու նրա բոլոր նեղություններից փրկեց սա: Տիրոջ հրեշտակների բանակն իր երկյուղածների շուրջն է և պահպանում է նրանց:

Ճաշակեցեք և տեսեք, որ քաղցր է Տերը. երանելի է այն մարդը, որ հուսացել է Նրան:

Վախեցեք Տիրոջից. բոլոր սրբերդ Նրա, քանզի Նրանից վախեցողները պակասություն չեն ունենա:

Մեծամեծներն աղքատացան ու սովի մատնվեցին, բայց ովքեր Տիրոջն են փնտրում, նրանցից ոչ մի բարիք չի պակասի:

Եկե՛ք, իմ որդիներ, և լսեցեք ինձ, որ Տիրոջ երկյուղը ձեզ սովորեցնեմ: Ո՛վ է մարդն այն, որ սիրում է կյանքը, և ուզում է իր օրերը բարության մեջ տեսնել:

Լեզուդ պահի՛ր չարությունից, և շրթունքդ թող նենգություն չխոսի: Խուսափի՛ր չարից և բարիք գործիր, խաղաղություն փնտրիր և նրան հետևիր:

Տիրոջ աչքերն ուղղված են արդարներին, իսկ ականջները՝ նրանց աղոթքին:

Տիրոջ երեսը չարագործների դեմ է՝ նրանց հիշատակն աշխարհից ջնջելու համար:

Արդարները Տիրոջն աղոթեցին, և Տերը լսեց նրանց, ու փրկեց իրենց բոլոր նեղություններից:

Տերը նրանց կողքին է, ովքեր սրտամաշ են եղել, և նա փրկում հոգով խոնարհներին:

Արդարների նեղությունները շատ են, և բոլորից ազատում է Տերը նրանց: Եվ պահպանում է նրանց բոլոր ոսկորները, որոնցից ոչ մեկը չի փշրվի:

Մեղավորի մահը չարաչար է, և արդարին ատողը՝ կզղջա: Տերը փրկում է իր ծառաների անձեքը, և բոլոր Նրան հուսացողները չեն զղջա:

Փառք Հորը, Որդուն և Սուրբ Հոգուն.

Այժմ և միշտ և հավիտյանս հավիտենից: Ամեն:

Եվ քահանան պիտի դառնա դեպի արևելք և երեք անգամ երկրպագի բեմի առաջ՝ ասելով.

Ք-հ - Տեր Աստված Հիսուս Քրիստոս, ողորմի՛ր ինձ:

Քահանան մտնելով ավանդատուն՝ հանում է հանդերձները:

